

EZEK FÉLNEK

„Ezek félnek. Félnek a szellemes mondattól, az iróniától, az egyik azért fél, mert nem érti, a másik azért, mert nagyon is érti. Nagyon félnek a nagyon írni tudó kollégáktól, rettegnek a jó írástól, s nemcsak azért, mert ők maguk nem tudják művelni, hanem mert a jó írás megsemmisíti őket, a hazugságaikat. Megszűnnek fontosnak lenni. Nemcsak az a veszélyes lap, amelyik napról napra leleplezi a csalásaikat, hanem amelyik ezt igényesen is teszi, számukra követhetetlenül. A butábbja nem ért belőle semmit, csak azt érzi, hogy meztelenre van vetkőztetve, és röhögnek rajta.”

Megyesi Gusztáv: Élet és Irodalom, 2016. okt. 14.

Gazdasági és politikai folyamatok elemzése

2016. IV. negyedév

Készítette: Kéri László és Petschnig Mária Zita

Budapest, 2017. január 9.

Tartalom

Rövid bevezetés.....	4
1. Alkotmányos keretek és a hatalmi szféra önmozgása.....	5
1.1.Utóhangok az elvetélt népszavazásról.....	5
1.2.Egy újabb harc – az alaptörvény módosítása körüli pávatánc.....	6
1.3.Kibővült a testület, teljessé vált a létszáma.....	8
2. Gazdasági folyamatok és fontosabb történések.....	10
2.1.Gazdasági növekedés.....	10
2.2.Új növekedési pálya.....	13
2.3.Lényeges gazdaságpolitikai döntések év végén.....	14
2.3.1. <i>Jelentős béremelési nyomás involválása 2017-től.....</i>	<i>14</i>
2.3.2. <i>A társasági adókulcs csökkentése.....</i>	<i>19</i>
2.3.3. <i>Korrigált nyugdíjmelés.....</i>	<i>21</i>
2.3.4. <i>Különleges adószabályozás: újabb adóamnesztia.....</i>	<i>22</i>
2.3.5. <i>Év végi pénzeső.....</i>	<i>24</i>
2.4. Energiaügyek.....	26
2.4.1. <i>Paksi fejlemények.....</i>	<i>26</i>
2.4.2. <i>A villamosenergia-törvény módosítása.....</i>	<i>27</i>
2.4.3. <i>Folytatódó rezsiharc Brüsszellel.....</i>	<i>28</i>
2.4.4. <i>A rezsipolip terjeszkedése elakadt.....</i>	<i>29</i>
2.5. Pénzügyek, bankügyek.....	30
2.5.1. <i>A letelepedési kötvény.....</i>	<i>30</i>
2.5.2. <i>A bankok kartellezése.....</i>	<i>31</i>
2.5.3. <i>MNB ügyek.....</i>	<i>32</i>
2.5.4. <i>Spéder Zoltán bankügyei.....</i>	<i>33</i>
2.5.5. <i>Budapest Bank.....</i>	<i>35</i>
2.5.6. <i>A brókerbotrányok utóélete.....</i>	<i>37</i>
2.6. Keleti nyitás.....	39

3. Közelebb a kormányzati szférához. Rogániádák – második felvonás.....	42
4. Médiarohamok hétről hétre.....	47
4.1.Pillanatfelvétel.....	48
4.2. Modellek a Fidesz médiapolitikájában.....	53
4.3. S mire számíthatunk 2017-ben?.....	53
4.4. Rövid utószó a legtágabb keretekről.....	56
5. Kormányzati vegyes.....	59
6. Az ellenzék őszi helykereső mozgolódásairól.....	63
7. Külpolitikai feltételek és körülmények.....	66
Rövid zárszó.....	74

Rövid bevezetés

Az év utolsó negyedének természetes politikai határait maguk az események viszonylag pontosan kijelölték. Október másodika, a kicsikart népszavazás vasárnapja kézenfekvően adódik kezdőpontnak. Az év végét két brutális esemény tette véresen felejthetlenné: a karácsonyi berlini kamionos mészárlás, valamint az isztambuli, szilveszter éjjelén elkövetett fegyveres tömeggyilkosság. (E véres zárókép értelmezésére majd az összegző végén, a nemzetközi kitekintések keretében még bővebben vissza fogunk térni.)

1. Alkotmányos keretek és a hatalmi szféra önmozgása

Az októberi népszavazás előzményeiről, háttéréről, sokféle jelentéséről kimerítő terjedelemben írtunk a legutolsó összegzőnk 66-76. oldalain, s az eredmény legelső megfejtésének hevenyészett kísérletét is megtettük. Az utolsó három oldalon négy pontban próbáltuk meg értelmezni a friss eredményt, mondván, hogy a későbbiekben feltehetően még hetekig munkát ad majd az elemzői rétegnek a kudarc lehetséges következményeinek számbavétele. Akkor azt tartottuk a legfontosabbnak, hogy

- a népszavazás érvénytelen és eredménytelen lett,
- a kormányt ez nem fogja zavarni, megpróbálja az eredményt győzelemként beállítani,
- következésképpen nem fognak letenni az alkotmány módosításának az ötletéről sem,
- a részvételi adatok alaposabb elemzése viszont feltehetően stratégia-módosításra fogja kényszeríteni mind a kormányzati, mind pedig az ellenzéki erőket.

Nos, ennyit tudtunk mondani akkor, október első napjaiban, s most negyedévnyi távlatból leginkább az a meglepő, hogy ma már ez a kudarc úgyszólván senkit sem érdekel. A kormányzati oldalon tovább hajszolták a kudarc félresikerült adományait, s ily módon sikerült november közepére még begyűjteniük az alkotmány-módosítási bohózat kudarcait is. Az ellenzéki oldalon pedig az elmaradt egységes fellépés miatti kudarcokat az óta is képesek további értelmetlen huzavonákkal megtétni. Ilyen egyszerűen, s ennyire könnyedén azonban nem tehetjük magunkat túl az október másodiki szomorújáték tanulságain, mert **a következmények háromfelé elágazva** a késő őszi, s a koratél folyamán mégis csak újra összegabalyodtak, s elmosódott foltokat hagytak maguk után az alkotmányos berendezkedés egészén.

- *Az elvetélt népszavazásnak ma már kirajzolódhatnak olyan jellegű tanulságai is, amelyek komolyan vételét még csak mostanában kezdhettük meg igazán.*

- *Az év utolsó két hónapjában az **alaptörvény módosításának** meglehetősen érdekes pártpolitikai következményeit észlelhettük.*
- *Az előbbi két tényezőnek az **Alkotmánybíróság létre és működésére** nézve igen furcsa következményei lettek.*

Nézzük hát alaposabban meg egyenként ezen a szálak kuszálódásait.

1.1. Utóhangok az elvetélt népszavazásról

Tegyük fel, s fogadjuk el, nem volt mindez más, mint egy grandiózus főpróba a 2018-as választási kampány előtt. Ha igen, akkor számszerűsítve lehetett megtapasztalni, hol, melyik választókörzetben gyöngült a Fidesz mobilizációs képessége, hol kell lecserelni a helyi vezetőségeket, s legfőképpen: melyek azok a területek az országban, ahol majd másfél év múlva is meg lehet élni a bevándorlás-ellenesség szinten tartásával. Mindez persze a Fidesz magánügye, de az a gyanúnk, hogy az eredmények tüzetes elemzése meglehetősen felgyorsíthatta azt az egyébként is meglévő szándékot, hogy a kormányzati kommunikációs nagyüzem még a választások előtt rátegye a kezét a vidéki napilapok hálózatára. (Ennek a részleteiről később még beszámolunk.)

A részvételi adatok ugyanis eddig soha nem tapasztalt lejtésről tanúskodtak: a kistelepüléseken volt a legnagyobb a kormánypárti aktivitás, a nagyobb városokban a legkisebb. S ahogyan haladtunk Budapest felé, úgy csökkent a kormányzati propaganda hatékonysága - mintha csak a Népszabadság olvasottsági térképét láttuk volna viszont az elutasítottság mértékét szemlélve... Mindebből azt is ki lehetett következtetni, hogy a nagyvárosokban majd egészen másféle mondanivalóval kell szavazatokat szerezni.

Az egész éves migránsellenesség arra alkalmas lett, hogy minden lényeges választói csoportban megerősítse a kormányképességbe vetett hit erejét. A korábbi, egyértelműen hanyatló trendet felváltotta a pozitív megítélés, de ennek belső szerkezete pontosan olyan képet mutatott, mint amilyen a részvételi skálából kirajzolódott. S ez egy újabb erőteljes adalék ahhoz, hogy az agytrösztök beláthassák: ezután már nem lesz elég a migránsozás, hanem kell mellé még egy markáns üzenet. (Novemberre ez is megszületett: a juttatások, béremelések, adókedvezmények szüntelen áradata, pontosabban mindezek intenzív sugallata. Ennek a részleteiről a későbbiekben majd több ponton is fogunk szólni.)

Érdekes módon, magáról a népszavazásról egy hónap múlva már alig esett szó, annál inkább elképesztő méretű költségeiről, s agresszivitásáról. S ami talán elgondolkoztató, még a

mérsékelt jobboldali táboron belül is számtalan alkalommal tették szóvá, hogy az előzetes és az utólagos offenzívával elpazarolt csaknem 20 md forint egyáltalán nincs arányban azzal, hogy csak az amúgy is elérhető, korábban már megszerzett szavazói tábort sikerült megtartani - legfeljebb. Újfent ugyanoda lyukadhatunk ki: olcsóbb és hatékonyabb megoldást kellene 2018-ra kitalálni.

Annál is inkább, mert a kampány legnagyobb meglepetését az a Kétfarkú Kutya pártja keltette, amely közadakozásból, a kormányzatihoz képest ezrelékekben mérhető költségekkel, médiaháttér nélkül, igen jelentős sikert ért el azzal, hogy mintegy negyedmilliónyi választót jelentő, alkalmi tábort volt képes a maga abszurd szerepe mellé állítani. Ez a lecke persze a szétesett, öt felé beszélő ellenzéki pártok számára is komoly tanulságot kellene, hogy jelentsen. Ezen a ponton érdemes megjegyezni, hogy néhány elemző szerint a távolmaradók nagy aránya, illetőleg az érvénytelenül szavazók tömege együttesen arra utal, hogy a 2018-as választásokat nem kellene eleve lefutott meccsnek tekinteni. (Lengyel László, Kis János) Merthogy: megtört a trend, Orbán Viktor hat éve csak győz, győz, mindent megnyert, ám ez az a népszavazás, amelyet egyértelműen elvesztett, bárhogyan is értelmezi utólag. (A magam részéről annyit tennék ehhez hozzá, hogy nem lebecsülendő a távolmaradt ötmillió választó tartózkodó hozzáállása, de e tömegnek a fele soha, semmilyen választáson, szavazáson nem szokott részt venni, és a fennmaradó két és félmilliónyi állampolgár egységes választótáborra szervezésének mind a mai napokig semmiféle komolyan vehető nyomát nem látni. (Minderről a végén, az ellenzék helyzete kapcsán majd még lesz alkalmunk elmélkedni.)

1.2. Egy újabb kudarc - az alaptörvény módosítása körüli pávatánc

Orbán Viktor már október másodika éjjelén úgy értelmezte a népszavazást, mint ami világos felhatalmazást teremtett az alkotmánymódosításhoz Indoklásából az is kiderült, hogy mindezt ő annyira komolyan eldöntötte, hogy az eredménytől függetlenül, jó előre kidolgoztatta a módosítás szövegét. Ezt abból gondolom, hogy 2011 óta ez lett volna a hetedik alkotmánymódosítás, de az indítványt eddig egyszer sem jegyezte személyesen a kormányfő. Ezúttal viszont igen, hiszen az ő neve szerepelt a módosítási beadványon. Igaz, akadtak rosszmájú lelkek, akik megjegyezték, hogy a kérdéses időpontban - október 10-én, hétfőn, vagyis alig egy héttel a referendum kudarc után – Orbán nem lehetett itthon, hanem éppen Rigában nézte a magyar válogatott meccsét - tehát onnét nyújthatta be módosítási javaslatát - bizonyára emailben.

Tartalmilag nem érdemes sok szót pazarolnunk erre az indítványra, a korabeli szaksajtó amúgy is darabokra szedte - mondatról mondatra. Valami oknál fogva szerette volna Orbán Viktor beépíteni az alaptörvénybe az „alkotmányos identitás” - fogalmát, beiktatni az idegen népcsoportok hazánkba történő betelepítésnek tilalmát, hogy lehessen mivel érvelni majd a brüsszeli szándékokkal szemben. Nem részleteznénk mindezek bornírtságait, a pont végén olvasható írások mindegyike kielégítő és alapos szövegkritikai bírálatot nyújt. Egy mondatán azonban mégis érdemes fennakadni. **„Magyarországra idegen népesség nem telepíthető be”**- mondta lakonikusan a javaslat, miközben egy korábbi helyen „a történelmi alkotmányunkban gyökerező identitásunk védelméről” rendelkezett volna.

// Mármost az ember eltöpreng, ha ez az alkotmányos helyzet, akkor mi legyen a 18. századi Habsburgokkal? Ők pl. alkotmányellenesen telepítették be a németajkú idegen népeket? Mi lesz ezután majd Szájer, Áder, Stumpf történelmi/alkotmányos státusza? Lehetséges, hogy a köztársasági elnök önnön alkotmányos kitagadottságát fogja ratifikálni? Ilyen s ehhez hasonló ötletek jutnak az ember eszébe, ha véletlenül politikusok fogalmazványai kerülnek a keze ügyébe. De...azért nem lennék nyugodt kiskun származású anyám és nagyanyám jövőbeni alkotmányos státuszát illetően sem. Hátha hét-nyolcszáz év elteltével lesz majd migráns belőlük. Meg belőlem is. //

A parlamenti vita kapcsán váratlan fordulatot vett a kezdeményezés. A Fidesz bízhatott abban, hogy ez a szöveg nagyjából megfelelhet a Jobbiknak is, mivel tavasszal hasonló szöveget szerettek volna ők is elfogadtatni. A kétharmados, minősített többséghez szükség lett volna az ő segítségükre is. Ám de a tavasz óta annyi minden történt. Például széles körben lett nyilvános az, amiről már a korábbi összefoglalónkban részletesen is megemlékeztünk: hogy t.i. egy, a Rogán miniszter környezetében tenyésző szűk csoport számára százmilliárdos üzlet az úgynevezett” letelepedési kötvény” forgalmazása. S az Unió által reánk erőltetni próbált 1294 migránshoz képest ők már több mint négyezren vannak - csak hogy, ők fizetnek is érte. A Jobbik pedig azt mondja: vagy-vagy. Ha nem lehet külföldieket betelepíteni, akkor a letelepedési kötvénnyel történő üzletelésének is tessék véget vetni. Alkotmányosan. Lett is nagy csönd a Fidesz háza táján, egy-két hétig... Hatalmas médiaroham indult a Jobbik egy-két vezetője ellen, de mindhiába. Eljött a november 8-ai parlamenti szavazás napja, s a Jobbik nem adta be a derekát, így nem lett meg a szükséges kétharmados többség. A Fidesz napokig hazaárulózta a Jobbikot, szinte azon a hőfokon, ahogyan őket szokták a Jobbikosok, de már ez sem segített. Az alkotmánymódosítási akció kudarcba fulladt, ám Orbán Viktor erről az újabb fiaskóról sem vett tudomást.

Pedig lett volna min elgondolkodnia. Először is, belehajszolta a pártját, aztán az egész intézményrendszert, s a média egészét egy mérhetetlenül drága és gusztustalanul hazug kampányba. Amely februártól októberig tartott, illetve még tovább: november 8-ig. S a népszavazás kudarca után is tovább üzte, hajtotta az egész alkotmányos és hatalmi berendezkedést, aminek a vége ez az alkotmánymódosítási kudarc lett. Véletlenül-e, avagy kerülőutak tesztelése közbe, de váratlan segítséghez jutott.

Az ombudsman ugyanis beadvánnyal fordult az Alkotmánybírósághoz, hogy mondják már meg: a jelenlegi alkotmány alapján lehetséges-e Brüsszelnek ellentmondani. Az Ab olyan jellegű állásfoglalást adott ki, amelyet a kormány akár a maga álláspontja védelmeként is értelmezhetett: meg is tették azonnal, mert Orbán Viktor nem győzte dicsérni a testület bölcsességét. Arról viszont mélyen hallgatott, hogy ha így áll a helyzet, akkor a napnál is világosabb, hogy teljesen fölösleges volt a népszavazás, meg az alkotmánymódosítási dramolett is. S csak nagyon csöndben jegyezzük meg azt is, hogy ezt az AB-döntést azért megelőzte némi olyan politikai csatározás is, amely éppen e testület bőrére ment, s igen tanulságosra sikeredett.

1.3.Kibővült a testület, teljessé vált a létszáma

Az Ab tagsága vészesen megfogyatkozott, egymás után négy tagjának is lejárt a mandátuma, s már a koratavasszal elkezdődtek a feltöltés körüli pártpolitikai csatározások. Aztán elhaltak, mert a Fidesz nem tudott dűlőre jutni sem a Jobbik, sem pedig az LMP jelöltjeivel. Novemberben aztán váratlanul felgyorsultak az események, mégpedig az aktív politizálástól már visszavonult Schiffer András hathatós segítségével. A többi párt ilyen-olyan okokból álságosnak vélte ezt az egész játszmát és kivonult a bírójelölési folyamatból. S ezen a ponton váratlanul felértékelődött az a két szavazat, amivel az LMP hozzájárult az Ab létszámának teljessé tételéhez, a négy új bírónak, valamint az AB új elnökének a megválasztásához. November 23-án a parlament megoldotta ezt a feladatot is. Nagy siker ez egy kis pártnak, s még nagyobb egy - már visszavonult - politikusnak...

A legnagyobb sikert azonban Orbán Viktor aratta. Éppen azokban a hetekben, amikor a Jobbik megmutathatta, hogy kétharmados ügyekben nélkülük a Fidesz nem lesz képes érvényesíteni a parlamenti többségét. Nélkülük nem lett alkotmány-módosítás. S rá két hétre pedig meglett az Ab feltöltése meg az új elnök megválasztása, hathatós LMP-asszisztálással, s fityiszt mutatva a Jobbiknak: Ha ti nem vagytok eladóak, akkor veszünk helyettetek másféle töltelékeket. S itt zárult a kör: az Ab jóváhagyja a kormányzat nemzetközi mozgásterének

megfelelő értelmezést, az Ab folytathatja zavartalan működését, a népszavazás elnyeri méltó helyét a politikai süllyesztőben, nincs szükség alkotmánymódosításra, pártokra sem, Orbán Viktor pedig emelt fővel - vagy ahogyan ő mondta: megerősített karddal - harcolhat tovább Brüsszelben. Minden és mindenki a méltó helyére került.

Nagyjából a fent leírt, fura kanyarokkal tűzdelt úton alakult 2016 utolsó hónapjaiban a legfontosabb magyar intézményi keretek sorsa, nyilvánvalóan a pillanatnyi hatalmi érdekeknek megfelelően. Egyébiránt, normális ország normál működése esetében ez a három intézmény akár alapvetőnek, mondhatnánk, hogy „szentnek” is tekinthető. Hiszen mind a népszavazás, mind az alkotmány, mind az Alkotmánybíróság a politikai rendszer olyan fundamentumai, amelyek tetszőleges cibálgatása kizártnak tartható. Távolságtartásra képes elme számára már maga az a tény is sokat mondó, ha azt tapasztalhatja, hogy mostanában ez nálunk nem így van. Nagyon nem.

Fontosabb írások az alkotmányos keretekhez:

A népszavazásról:

- Egyértelműen kétértelmű. HVG. okt. 6.
- A skálakópé /Örkény Antal/. MnCs. okt. 6.
- Túltolták, eltolták. Fi. okt. 6.
- Korrekció előtt. Fi. okt.6.
- Lengyel László: Tudta? Nem, Hócipő, okt. 12.
- Kis János: Népszavaztatás. MnCs. okt. 13.
- Az új kétség. MnCs. okt. 20.
- népszavazáshoz:
- <http://444.hu/2016/10/03/terkepre-raktuk-hol-mukodott-a-kormanypropaganda-es-hol-mondott-csodot>
- <http://www.atv.hu/belfold/20161003-rogzitik-a-fideszben-ki-hogy-teljesített-a-nepszavazason/hirkereso>
- <http://nol.hu/belfold/bajban-vannak-a-fideszesek-1634695>
- http://szeka.blog.hu/2016/10/03/nyolc_strategiai_hiba_melyek_a_fidesz_nepszavazasi_kudarcahoz_vezettek
- <http://444.hu/2016/10/04/roganekra-es-a-tultolt-kampanyukra-fujnak-a-fideszben-az-ervenytelen-nepszavazas-miatt>
- http://index.hu/belfold/2016/10/04/rogan_miniszteriuma_eltitkolta_orban_elol_a_nepszavazasrol_szolo_borus_elojelzeseket/
- http://hvg.hu/itthon/20161004_nem_mertek_megmondani_Orbannak_milyen_rosszak_a_szamok?s=hk

- http://kettosmerce.blog.hu/2016/09/26/tgm_a_nepszavazas_elmarad
- http://kettosmerce.blog.hu/2016/09/25/kozos_jovonket_rombolhatja_le_ez_a_nepszavazas

Az alkotmánymódosításról:

- Tordai Csaba: Az alkotmány nem játékszer. HVG. okt.13.
- Mi a magyar? HVG. okt. 13.
- Majtényi László: Eljött a Hetedik. ÉS. okt. 14.
- A hetedik. MnCs. okt. 20.
- Az elbukott alaptörvény-módosítás után. MN. nov. 14.
- Fideszes nem a Jobbiknak. MN. nov. 14.
- A vereség nem opció. MN. dec. 3.
- Elengedik az alkotmánymódosítást. MN. dec. 3-4.
- alkotmánymódosításhoz:
- <http://privatbankar.hu/makro/orban-viktor-ma-ujra-atirja-az-alaptorvenyt-299308>
- http://vs.hu/kozelet/osszes/orban-viktor-benyujtotta-az-alkotmanymodositas-szoveget-1010?utm_source=hrkrs&utm_medium=rss&utm_campaign=main
- http://hvg.hu/itthon/20161010_Orban_a_szabadnapjan_2500_kilometerrol_nyujtotta_be_az_alkotmanymodositast
- <https://igyirnankmi.atlatszo.hu/2016/10/11/alaptorvenymodositas-hetedszer/>
- http://index.hu/belfold/2016/10/10/orban_benyujtotta_az_alaptorveny_modositast/
- <http://444.hu/2016/10/10/nyulik-mint-a-gumi-orban-viktor-alkotmanymodositasa>

Továbbiak:

- Az LMP segíthet az AB feltöltésében. Nva. nov. 22.
- Alkotmánybírák: Egymásnak esett a DK és az LMP. MN. nov. 23.
- Bebetonozva. MnCs. nov. 24.
- Függetlenségi harc. Miért segítette ki az LMP a Fideszt? 168 óra. nov. 24.

2. Gazdasági folyamatok és fontosabb történések

2.1. Gazdasági növekedés

Decemberben váltak ismertté a III. negyedévi GDP-termelés adatai. Eszerint a magyar gazdaság dinamikája az előző negyedévhez képest is lassult, a kiigazítatlan adatok szerint 2,2 százalékos volt. Nemzetközi összehasonlításban – a naptárhatással kiigazított adatok alapján – mindössze 1,6 százalékot tett ki, ami a visegrádi országok körében a leggyengébbnek bizonyult, és elmaradt az euróövezet növekedési ütemétől is.

A KSH a decemberi adatközlésnél ismét korrigálta a korábbi negyedéves adatokat, mégpedig újfent 0,2 százalékponttal fölfelé. Eddig ebben az évben 0,4 százalékponttal javította a GDP ütemet. Az így felpördített adat sem volt elégséges ahhoz, hogy ne lehessen kimutatni a magyar gazdaság lassulását. Az első háromnegyedévben mindössze 2,1 százalékkal bővült a bruttó hazai termék, ami jóval elmaradt a 2015. évi 3,1 százalékos dinamikától.

Ágazatilag nézve a fogyasztói kereslethez közvetlenül kapcsolódó területek tudták erősíteni a kibocsátásukat (kereskedelem, vendéglátás, infokommunikáció, művészet, szórakoztatás, szállítás), míg a közvetlen termelőágazatok igen gyengén teljesítettek: az építőipar 20 százalékos recessziót a jelzett, az ipar ugyan nőtt, de csupán a negyedével az előző évinek. A jó mezőgazdasági terméseredmények viszont felhúzták az ágazatot (18 %-os növekedés az előző évi 5 százalékos visszaeséssel szemben). Enélkül a teljes GDP csak 1,4 százalékkal bővült volna.

Keresleti oldalról elemezve a növekedést ugyanazt mondhatjuk, mint az utóbbi másfél évben: a növekedés súlypontja a fogyasztásra helyeződött át, a beruházások visszaestek, és kiiktatódott a nettó export húzószerepe is.

1. táblázat

A GDP-alakulás keresleti összetevői
(előző év = 100%)

Megnevezés	2015	2016. I-III. negyedév
Háztartások fogyasztási kiadása	103,4	104,8
Közösségi fogyasztás	100,6	102,3
Végső fogyasztás	102,7	103,9
Bruttó állóeszköz-felhalmozás	101,9	87,3
Bruttó felhalmozás	97,5	96,4
Export	107,7	106,7
Import	106,1	107,4
különbözet, %-pont	+1,6	-0,7
GDP	103,1	102,1

Forrás: KSH

A növekedés a foglalkoztatás bővülése mellett következett be, a nemzetgazdasági szinten mért termelékenység csökkent.

A III. negyedévi dinamika lehűtötte a 2016-ra vonatkozó várakozásokat, az elemzők többsége az év egészére most már csak 2 százalék közelébe várja a GDP bővülését. A Nemzetgazdasági Minisztérium is lefelé korrigált: 2,5 százalékról 2,1 százalékra módosította

éves várakozását. Csak a jegybank tartott ki még a december végén kiadott Inflációs jelentésében is a 2,8 százalékos 2016. évi ütem mellett, amihez az utolsó negyedévben 5,1 százalékkal kellene nőnie a GDP-nek. Ez teljesen kizárt, különösen annak ismeretében, hogy októberben csökkent az ipari és az építőipari kibocsátás, a kereskedelmi forgalom dinamikája pedig megfelelő volt. Matolcsy arra hivatkozva ragaszkodott a 2,8 százalékos ütemhez, hogy ez majd a 2017. szeptember végén korrigált adat lesz. Mintha tisztában lenne azzal, amivel ez idő szerint a KSH sem, hogy mit és mennyivel fognak korrigálni. Az érvelés teljesen neveltséges. Tény, hogy az utóbbi időkben minden évben korrigált a KSH, de korántsem mindig egyértelműen feljebb, és legfeljebb 0,3 százalékponttal javította a korábbi adatot. A részadatok alapján ez idő szerint reálisabb 2 százalék alatti, ahhoz közeli ütemmel kalkulálni (1,8-1,9 %).

2.2. Új növekedési pálya

Decemberben a Nemzetgazdasági Minisztérium az év végén meghozott döntések, intézkedések alapján új makrogazdasági és költségvetési prognózist tett közzé 2016-2020-ra. Ebben lényegesen megemelte a korábbi növekedési pályát, amennyiben az elkövetkező években az átlagos ütem 4 százalék közelében fog alakulni. A GDP-t alapvetően a belső keresleti tényezők fogják húzni: a háztartások fogyasztása és a bruttó felhalmozás. E két körülmény elégséges ahhoz, hogy a nettó export levonást eredményezzen a belföldi felhasználásból – igaz, csökkenő mértékűt.

2.táblázat

Főbb makrogazdasági mutatók 2016-2020
(éves változás, %)

Megnevezés	2016	2017	2018	2019	2020
Háztartások fogyasztása	4,4	5,8	4,7	3,6	3,5
Közösségi fogyasztás	2,1	0,7	1,0	0,2	0,5
B. Állóeszköz-felhalm.	-10,2	10,8	12,5	8,1	6,8
Export	6,0	5,3	6,6	6,0	6,2
Import	6,4	7,7	8,5	6,7	6,7
GDP	2,1	4,1	4,3	3,8	3,7
Infláció	0,4	1,6	3,1	3,0	3,0
Reálbér	7,2	7,6	4,5	3,3	3,1
Foglalkoztatás	3,2	1,4	1,5	1,1	0,7
Termelékenység	-1,1	2,7	2,7	2,7	3,0

Forrás: Nemzetgazdasági Minisztérium 2016. dec. 20.

Ennek megfelelően új költségvetési prognózist is készített a minisztérium, újrabecsülve a várható bevételeket és kiadásokat. Eszerint a kormányzati szektor ESA egyenlege a GDP százalékában 2016-ban 2,2 százalékos lesz, 2017-ben 2,4 százalékra emelkedik, majd innen kezdve mérséklődik: 1,8, 1,5 ill. 1,2 százalékra. Ezek után tökéletesen követhetetlen lesz a jövő évi költségvetés, hiszen az, amit a parlament májusban elfogadott, nem érvényes, ám helyette nem kaptunk új fogódzót. Ennyit ér a korai költségvetés és annak kiszámíthatósága, valamint a parlamentarizmus helyetti rendeleti kormányzás.

Az új költségvetés összeállításánál az NGM a következő változásokkal számolt a tavasszal elfogadott költségvetéshez képest:

- 2017-től egységesen 9 százalékos lesz a társasági adókulcs.
- A pénzügyi szervezetektől származó adó 2017 után nem csökken.
- Rövidül az áfa-kiutalási határidő 2017-18-ban, és növekszik az áfa alanyi mentesség értékhatára.
- Emelkedik az értékhatár a kisadóknál és növekszik az ezt választók száma.
- Emelkedik a kétgyermekesek családi adókedvezménye 2018-2019-ben is, és a egyre többen veszik igénybe a friss házasok adókedvezményét.
- A szociális hozzájárulási adó 2017-ben 5 százalékponttal csökken, majd 2018-tól a Versenyszféra és a Kormány Állandó Konzultációs Fórumán megkötött megállapodás szerint tovább mérséklődik.
- A dohánytermékek jövedéki adója 2017-ben két lépcsőben emelkedik.
- A közmunkára fordított kiadások számottevően csökkenhetnek – a bérmegállapodásnak köszönhetően.
- Folytatódik a pedagógus és a rendvédelmi életpályamodell bevezetése, az állami tisztviselői éltápanya felfutás. Béremelés lesz a NAV-nál, az egészségügyi, kulturális szociális ágazatban, a kutatóknál, a felsőoktatásban, az állami köznevelési intézményekben, a nevelési munkát végzőknél. A minimálbér-emelést a állami vállalatoknál és a költségvetési szférában is átvezetik.
- Várható a CSOK felfutása, a NOK-k létrehozása és a lakás-takarékpénztári támogatások bővülése.
- A korhatár alatti ellátásoknál a kilépések miatt csökkenés várható, új belépés viszont nem lesz.
- A nyugdíjmelés 1,6 százalékos lesz a tavasszal elfogadott 0,9 százalék helyett.

- Folytatódnak a meghirdetett nagyberuházások: Paks, Liget projekt, Modern Városok programja, közúthálózat fejlesztése.
- A HM költségvetése a GDP emelkedésével arányosan növekszik.
- A nettó kamatkiadások a vártnál jobban csökkennek.
- Az önkormányzatok egyenlege kedvezőbb lehet: az uniós források előbb érkeznek meg hozzájuk, viszont a kiadások később indulnak.

A négy százalékos feletti növekedést az elemzők többsége – ez idő szerint – vitatja, noha elismeri, hogy az év végén létrejött megállapodásokkal a fogyasztás dinamizálódhat, a beruházásokat pedig az uniós források aktivizálása fogja segíteni. Az MNB decemberi prognózisában szerényebb növekedést és magasabb inflációt vár 2017-re. Bár azt nem tudni, hogy milyen bázison számoltak. A jegybank 3,6 %-ra teszi a 2017. évi és 3,7 %-ra a 2018. évi GDP-emelkedést. Az inflációt pedig 2,4 illetve 3 százalékra prognosztizálja. Gyengébb fogyasztási és beruházási dinamikát valószínűsít, és ennek köszönhetően kisebb importlevonást a belföldi felhasználásból.

2.3. Lényeges gazdaságpolitikai döntések év végén

2016 november-decemberben olyan jelentős kormányzati döntések születtek, amelyek teljesen átírták a májusban elfogadott költségvetést, és a gazdaság növekedési, inflációs pályáját is. Vagyis ismét megkérdőjeleződött a korai költségvetés-készítés értelme, hiszen egyáltalán nem igazolódott vissza az a kormányállítást, hogy a tavaszi költségvetés-benyújtást a gazdaságpolitika kiszámíthatóságának erősítése teszi szükségessé. Az előző pontban röviden vázoltuk, milyen új pályát látott 2016 végén maga előtt a Nemzetgazdasági Minisztérium, ebben a fejezetben a pályamódosítás főbb körülményeit mutatjuk be.

2.3.1. Jelentős béremelési nyomás involválása 2017-től

A versenyszféra bérgazdálkodása a nyár folyamán még csak úgy került a kormány látószögébe, hogy megszellőztették a vállalkozók régi vágyát: a munkabérekre rakódó terhek mérséklését. Ám Varga Mihály mindannyiszor hangot adott abbéli aggodalmának, hogy ezáltal veszélybe kerülhet a tb-alapok finanszírozási forrásainak előteremtése, s azt is megjegyezte, hogy a szociális hozzájárulás csökkentését össze kívánják kötni a béremelések kényszerével. Idővel azonban ez utóbbiról letettek, rájöttek talán, hogy ez már túlzott beavatkozás lenne a cégek életébe, és egyébként sem lehetne ellenőrizni.

A Jobbik azonban a nyár végén előállt azzal a javaslattal, hogy a magyar bérszintet fel kell zárkóztatni az európaihoz, túl nagy a lemaradásunk (ami igaz, de a termelékenység-lemaradásunk is). Szeptemberben az európai uniós csúcs előkészítéseként összehívott egyeztetésen Orbán Viktor kioktató módon lehurrogta a javaslattevő Volner Jánost, mondván, nincs itt az ideje a bérek emelésének, azok csak a termelékenység javulásával párhuzamosan nőhetnek - vagyis a kormányfő felmondta az ortodox közgazdasági szöveget. Néhány hét múlva azonban 180 fokos fordulatot vett a véleménye, sőt, november elején már kormányzati szinten jelentették be a béremelési/járulékcsökkentési elképzeléseket.

A fordulat okát részünkről abban látjuk, hogy az elbukott októberi népszavazás után Orbán úgy ítélhette meg, a migráns-probléma nem elégséges a választási kampányban, valamiféle mézes madzagra is szükség van. Ez lett eminensen a béremelések szükségességének meghirdetése, ami hasonlatos a rezsicsökkentéshez, hiszen ez esetben is úgy „adakozik” a kormányzat, hogy annak forrását nagyobb részt a cégeknek kell előteremteni. Orbán Viktor számára a bérpolitika mindig is politikai kérdés volt, annak gazdasági jelentőségét, összefüggéseit nem tudta vagy/és nem akarta sohasem átlátni. A nagyobb bérkiáramlás kezdeményezésének ötletét mindig választások előtt hirdette meg. Így volt ez első kormányzása idején is már, amikor 2001-től az addig 25500 forintos minimálbért 40000 forintra emelte, majd a választások évében 50000 forintra.¹ 2013 szeptemberében Orbánnak ismét eszébe jutott, hogy a magyarok fizetéseinek közelíteniük kell az uniós bérekhez: „Én nem vagyok hajlandó beletörödni abba, hogy a magyarok munkája és tudása kevesebbet érjen, mint bármely más európai ország polgáraié.”² Ehhez képest a rezsiharc elég volt a 2014-es választások előtt, és megtapasztalhattuk azt is, hogy milyen erős bérharcot kellett a költségvetési szférából finanszírozottaknak vívniuk – kevés eredménnyel.

2016. november végén mintegy tíz napos tárgyalás után megszületett a megállapodás a Versenyszféra és a Kormány Állandó Konzultációs Fórumán a munkaadók és a munkavállalók között a 2017-2018. évi minimálbér és garantált bérminimum emelésének mértékéről, valamint az ezt ellensúlyozni kívánó szociális hozzájárulás csökkentéséről.

---

¹ A Közgazdaságtudományi Intézetben utólag megvizsgálták a minimálbér megduplázásának hatását és arra a következtetésre jutottak, hogy a kis cégek körében 3,5 százalékkal csökkent a foglalkoztatás, jelentősen romlott az alacsonybérű munkanélküliek elhelyezkedési esélye, és különösen hátrányos hatások érvényesültek az elmaradott régiókban.

² Idézi 168 óra 2016. nov. 24. Ahonnan a szél fúj c. írás.

Eszerint:

- 2017-ben a minimálbér 15 százalékkal 127.650 forintra emelkedik, majd
- 2018-ban a minimálbér további 8 százalékkal nő 137.862 forintra,
- a garantált bérminimum (ez a szakképzetteké) 2017-ben 25 százalékkal 161.250 forintra emelkedik, majd
- 2018-ban további 12 százalékkal a bérminimum 180.600 forintra növekszik,
- a munkaadók által fizetett szociális hozzájárulás 2017-ben 5 százalékponttal 22 százalékra mérséklődik,
- 2018-ban további 2 százalékpontos vágás következik a szociális hozzájárulásnál, ám, ha 2017 első háromnegyedében a bruttó átlagkereset legalább 11 százalékkal magasabb lesz a 2016. évinél, akkor 2,5 százalékpontos csökkentés várható 2018-ban.
- A további négy évben 2022-ig évente újabb 2-2 százalékpontos járulékvágás lehet, ha a reálbérek éves szinten legalább 6 százalékkal emelkednek. Vagyis összességében minimum 15 százalékpontos szociális hozzájárulás-vágásra nyílik lehetőség az elkövetkező hat évben.
- A 2018 utáni minimálbér és garantált bérminimum emelésének mértékéről a tárgyalások majd később folytatódnak.

A kormány rendkívül büszke volt a megállapodás létrejöttére, amit minden tárgyalófél aláírt. A munkaadók ugyan szívták a fogukat, mert ők ennél jóval alacsonyabb béremelési javaslattal álltak elő (2017-re 10 és 20 %), de aláírták, mert egyébként sem tehettek volna mást. Ha nem írják alá, a kormány akkor is meghozza a döntését, hiszen a Konzultációs Fórumnak csak véleményezési joga van, s nem valószínű, hogy megkapták volna a kormányjavaslatnál 1 százalékponttal nagyobb teher-csökkentést. S állítólag ígéretet kaptak arra is, hogy az uniós pénzekből a döntés után leginkább sújtott kisvállalkozói kört kiemelten támogatják. A munkavállalók szakszervezete 2017-re 10,4 illetve 16,3 százalékos emelést javasolt, ami közelebb volt a munkaadók előterjesztéséhez, mint a kormányéhoz. Ők csak azt akarták elérni, hogy a minimálbér közelítsen az egy főre számított létminimumhoz, s azt belátható időn belül érje el. Ez a cél a vártnál előbb teljesül, Kordás László, szakszervezeti vezető szerint már 2018-ban, amikor az általuk számított 90-92 ezer forintos létminimumhoz képest a nettó minimálbér 88.887, illetve a bérminimum 107.231 forint lesz. A foglalkoztatásban várható kedvezőtlen jelenségekkel a szakszervezetek nem foglalkoztak.

Láthatóan a kabinet minden elképzelést felülmúló javaslattal állt elő, de hát Orbán Viktor azzal bízta meg a tárgyalásokon részt vevő miniszterét, hogy „menjen el a falig”. A fal pedig valószínű itt volt, a kormány csak egyetlen ponton tett engedményt: a szociális hozzájárulást 4 helyett 5 százalékponttal csökkentik 2017-ben. A fal pedig azért volt itt, mert a nemzetgazdasági minisztérium számításai szerint ezzel a magas béremeléssel lehetett nullára kihozni a költségvetési hatásokat. Amit ugyanis az államháztartás a szoc.ho. elvesztésével, valamint a költségvetésből finanszírozottak nagyobb bérkiáramlásával veszít, azt megnyeri a magasabb bérekre vetülő járulékokkal és a bértöbbletek által generált fogyasztás-növekmény hatásával az áfa- és a fogyasztási adók bevételi többlete révén. (A bemutatott kormányzati kalkuláció nem számolt a másodlagos hatásokkal, úgymint az elbocsátásokkal, a cégleépülésekkel, a szociális kiadások emelkedésével.)

A kormány rendkívüli elégedettséggel nyugtázta a megállapodást, előnyeként azt emelte ki, hogy az megállítja a munkaerő külföldre vándorlását. S minden fórumon azt hangsúlyozták, hogy vége az olcsó munkaerőre építő gazdaságpolitikának, új szakasz kezdődött, ami felívelést hoz a magyar gazdaságnak. Varga Mihály szerint a TAO 9 százalékra csökkentésével együtt a magyar gazdaság rálépett a 3-5 százalékos GDP-növekedés pályájára. A Magyar Nemzeti Bank azt hangsúlyozta, hogy az elmúlt években a cégeknél elég nyereség-puffer képződött, amiből most lehetséges a béremeléseket végrehajtani. A Nemzetgazdasági Minisztérium munkatársai pedig a várható elbocsátásokra azzal érveltek, hogy a keresletnövekedés éppen azokat az ágazatokat fogja elérni, ahol megnő a bérnyomás (kereskedelem, vendéglátás), tehát nem kell elbocsátásokkal számolni. Mindezek ellenpontjaként az állami tulajdonban lévő cégektől olyan információk jöttek, miszerint 5 százaléknál nagyobb béremelést a tulajdonos nem engedélyez. (Nem mellesleg: a 2017-re elfogadott állami költségvetés is ekkora bérnövekedéssel számolt.)

A legalacsonyabb bérszintek jelentős felhúzásával – miközben a közmunka díjazása nem változik³- az is célja volt a kormánynak, hogy a bérkülönbség ösztönözze a közmunkásokat az elsődleges munkapiacra való visszakerülésre/belépésre. (Ebben egyébként a munkaadók is támogatták a kabinetet.). 2017-ben ettől a hatástól azt várják, hogy kb. 60.000 közmunkás

---

³ A 2016. évi jelentős általános béremelés nem érintette a közmunkák díjazását. December végéig úgy nézett ki, hogy a közmunka díjazása 2017-ben sem változik, de valószínű, hogy politikai nyomásra engedett valamit a kabinet, és ebben az évben lesz egy 3 százalékos béremelés a közmunkák körében is.

bére lesz megtakarítható a költségvetésben. (A 2017. évi költségvetésben a 2016. évinél 15 milliárd forinttal kisebb összeget irányoztak elő, ami kb. 8000 fő kilépését fedezné.) Ez azt jelentené, hogy a közfoglalkoztatottak egyharmada kikerül ebből a pozícióból. Nem vonva kétségbe, hogy a bérdifferencia erősíti a közmunkások keresletét az elsődleges munkapiac lehetőségei iránt, ám a béremelés és a nyomában várható bértolulás az alacsony képzettségüket inkább kifelé szorítja a munkaerő-piacról. A cégek, ha már drágul a foglalkoztatás, a képzetettebbeket alkalmazzák, a közmunkások kevésbé sorolhatók ebbe a kategóriába. Vagyis a munkavállalók részéről érzékelhető munkakeresés-élénküléssel szemben nem bővül arányosan a munkadók munkakereslete – s az eredmény az utóbbitól függ.

Vitathatatlan, hogy a legalsó bérszintek ilyen drasztikus megemelése bértorlódást eredményez a felső bérszinteken is, amit a cégeknek a képzetettebb munkaerő megtartása miatt valahogyan kezelni kell. Minél nagyobb egy cégnél a minimálbéren vagy/garantált bérminimumon foglalkoztatottak aránya, annál nagyobb költségnövekedéssel kell megbirkózni, hiszen a szoc.ho. csökkentésével nyert megtakarítás nem fedezi a béremelésből eredő ráfordítás-emelkedést. Vizsgálatok szerint ez a probléma a KKV-k körében fog elsődlegesen jelentkezni, a multiknál sokkal kisebb az alacsony béren foglalkoztatottak hányada⁴. Ágazatilag pedig a mezőgazdaságot, a kereskedelmet, a vendéglátást, az építőipart, a textilipart és a papíripart érinti elsősorban a kormány bérbombája – mégpedig negatív módon. A bérbomba csak úgy lenne kivédhető, ha a termelékenység is emelkedne – s nálunk, főleg pedig a KKV-k körében ezzel van a legnagyobb gond -, mert így lehetne kivédeni a fajlagos bérköltségek drágulását. Ha ez nem lehetséges – és 2018-ban már a belső tartalékok mozgósításával sem lehetséges -, akkor a fajlagos béremelkedés vagy inflációba megy át, vagy a tevékenység felszámolásába. A fajlagos béremelkedés beszűkíti a fejlesztési forrásokat, tehát a lehetségesnél is lejjebb szorul a növekedési pálya. A felfújtt bérkereslettel elért fogyasztási többletek egy része pedig az importot fogja meglökni, mint történt ez 2001-2003-ban is.

Nem tartjuk kizártnak, hogy a bérnyomás megerősödésével erősen sújtott cégek a béremelésekkel taktikázni fognak. Átsorolják például a szakképzetteket a szakképzetlenek

---

⁴ Ahol 30 százalék feletti az arány, ott már gondok lesznek.

kategóriájába, vagy papíron növelik a részfoglalkoztatást, még inkább elszűrítik vagy elfeketítik a foglalkoztatást. De az is lehet, hogy kifehéredés történik annyiban, amennyiben az addig zsebbe adott pénzek csökkennek, viszont a tényleges kereset összességében semmit sem emelkedik. Különösen azok a cégek lesznek bajban, akik 2-3 évre szóló beszállítói szerződést kötöttek, amit nem áll módjukban módosítani.

A kormány által beélesztett bérbomba megítélésünk szerint nem fogja határozottan visszatartani a külföldre vándorlást, mert Magyarországot nem az alacsony képzettségűek hagyják el elsősorban, a magasabban képzettek viszont a bértorlódás áldozatai lehetnek. Keresetüket azért nem lehet emelni, mert a forrásokat az alacsonybérű, alacsony képzettségűek kikényszerített béremelése elviszi – mint ahogy erre a munkaadói oldal is a tárgyalásokon rámutatott. 160 ezer forintos havi fizetés felett a korábbi bérarányok megközelítő tartása érdekében legalább 10-15 százalékos emelésre volna szükség.

A legalacsonyabb bérek központilag előírt emelésével és a várhatóan ebből következő további béremelésekkel – a kormány állításával ellentétben – nem javul, hanem romlik Mo. versenyképessége. Igaz, hogy a magyar minimálbérnél az EU-ban már csak a román és a bolgár volt alacsonyabb, de ez nagyjából tükrözte a teljesítmények közötti arányokat is. Ennél nagyobb gondot jelentett az, hogy az Európai Unióban nálunk volt a legmagasabb az adóék, azaz a bérekre rakódó költségvetési terhek, a teljes bérköltség 49 százalékát tették ki. A tb-járadékok csökkentése ezen javít, amivel valóban javul a magyar gazdaság versenyképessége. 2017-ben pl. e tekintetben megelőzi Németországot és Ausztriát. Ám kötve hisszük, hogy a befektetni kívánók emiatt bennünket választanak a német nyelvterületek helyett.

A Jobbik európai uniós polgári kezdeményezést indított december végén annak érdekében, hogy az unióban a bérszintek közelítsenek egymáshoz (gondolom ez nem a magyar bérszint elérését célozza meg), pontosabban, hogy a bérkiegyenlítés megjelenjen az uniós elvek között. Egy év alatt egymillió aláírást kell összegyűjteniük hét tagállamban ahhoz, hogy az EB napirendre tűzze a kérdést. Elsősorban a közép-kelet-európai országok körében keresnek partnereket ötletükhöz. Ha a javaslatukból nem lesz semmi, akkor is prezentálhatják, hogy a Fidesz előtt járnak.

2.3.2. A társasági adókulcs csökkentése

A novemberi bértárgyalásokon a kormány egyszer csak előállt a senki által nem kért „adománnyal”, hogy 2017-től a társasági nyereségadó 9 százalékos lesz. Pontosabban Orbán

Viktor jelentette be a Regionális Digitális konferencián (nov. 17-én). Ennek szünetében tartott sajtótájékoztatót, aztán Varga Mihály is megerősítette a legújabb kormányzati ötletet, ami azért volt meglepő, mert néhány nappal korábban a kormányfő szokásos rádióinterjújában az szja további mérséklésének szükségességéről beszélt.

A TAO-vágás azt jelenti, hogy a kiscégek (500 millió forint alatti árbevételűek) 10 százalékos, illetve a nagycégek eddig 19 százalékos adókulcsa egységesen egyszámjegyű lesz. Az ötlet mindenkit meglepett, mert ugyan jó pár évvel korábban volt már szó az egységesítésről, de a mértékében nem tudtak megegyezni, és Orbán Viktor vesszőparipálya sem ez volt, hanem a személyi jövedelemadó kulcsának egyszámjegyűvé tétele. A kabinet valószínű a TAO csökkentését találta ki a versenyképesség-romlás ellensúlyozására, ezzel az adókulccsal ugyanis – ha csak ezt nézzük – valóban „adóparadicsomot” nyitunk Európában.⁵

Természetesen senki nem mert ellentmondani e kormányjavaslatnak, reakcióként csak morgolódások voltak hallhatók:

- A vállalkozói érdekképviseletek inkább további szoc.ho. csökkentést szerettek volna, szerintük, az így kieső 145 milliárd forintos költségvetési összegbe kb. további 1,5-2 százalékpontos járulékvágás fért volna még bele.
- A KKV-k érdekeiért szólók azt hangsúlyozták, hogy a javaslat sokkal inkább multibarát, mintsem az ő érdekeiket szolgálja, hiszen náluk az 1 százalékpontos vágás semmit sem segít, főként úgy nem, hogy bérköltségeik elfutása miatt nyereségük sem lesz.
- A multik nem szólaltak meg, noha papíron kétségtelenül nekik kedveztek. Papíron azért, mert ténylegesen a kormányzattól kapott kedvezmények alapján eddig sem fizettek 19 százalékos adót.
- A TAO-pénzekből részesülők viszont morgolódtak, hiszen forrásaik nagy valószínűséggel csökkennek. Várhatóan visszaesnek a sporttámogatások és a kulturális ágazat is rosszabbul jár. Az előbbinél valószínű kompenzációkat fognak érvényesíteni.

Az adócsökkentés hasznának kb. a 85-90 százalékát az 1100-1300-ra tehető nagy cégek realizálják. Vagyis azok, akiket a bérbomba is jóval kevésbé sújt, vagy egyáltalán nem érint.

---

⁵ Az OECD adatai szerint 2015-ben a magyar 19 százalékos adókulcs az alacsonyabbak között volt; az OECD államok átlaga 24,77 százalékot tett ki, tehát e tekintetben egyáltalán nem voltunk versenyhátrányban. Nálunk lényegesen kisebb kulcs csak Írországban volt (12,5%). Ilyen alacsony mértékűre Európában csak Macedónia merészkedett, és valójában egy sorba kerülünk a Kajmán-szigetekkel.

A jelzett döntések szembe mennek a hazai kkv-k támogatását zászlajára tűző kormányzati politikával.

Összességében megítélésünk szerint a tao-kulcscsökkentésnek üzenetértéke van⁶, azt akarja vele a kabinet üzeni, hogy Magyarország vállalkozóbarát. Lehetséges, hogy hatására rövid távú adóoptimalizációs célból (offshore cégek) jönnek majd befektetők⁷ az országba, de azért azzal is tisztában kell lennünk, hogy a komoly beruházásokban gondolkodók ezen az adókulcson kívül még számtalan egyéb körülményt is mérlegelnek. A WEF versenyképességi listáján sem azért csúszunk 2014 óta lefelé, mert magas volt nálunk a nyereségadó kulcsa, hanem mert a cégek működésének intézményei feltételei – amelyeket elsősorban a kormányzat generál – nem voltak megfelelőek, illetve romlottak. Ám ezt a kabinet nem ismeri el, pedig sokkal olcsóbban is megúszhatnánk a tőke Magyarországra csábítását. S azt sem téveszthetjük szem elől, hogy az EU nettó finanszírozó államai nem veszik jó néven, hogy az általuk adott pénzen elcsábítjuk előlük a befektetőket. A multinacionális cégek adóoptimalizációs trükkjeit árgus szemekkel figyelik a német, az osztrák, a francia és a spanyol adóhatóságok⁸. A döntés szembe megy az OECD káros adóversenyéről kiadott ajánlásaival, és az Európai Tanács által elfogadott magatartási kódexszel, amely a 10 százalékos alatti kulcsot az adóparadicsom határának tekinti. Egyébként pedig az EB nagy erővel dolgozik a társasági adó átfogó reformján, amelynek célja, hogy vállalkozások ott adózzanak, ahol a jövedelmeket megtermelik. A magyar kormány ezzel a döntésével is szembe megy az EU elveinek, hiszen összességében nem a cégek fognak Mo-ra jönni, hanem csak a jövedelmeik csábulnak ide. (Lehet, hogy az Egyszer volt Budán kutyavásár esetével állunk szemben.)

A Költségvetési Felelősségi Intézet úgy ítéli meg, hogy az egységes tao miatt nem 145, hanem 170-180 milliárd forint fog kiesni az államháztartásból, ami azt jelenti, hogy a kormány szinte teljes egészében felélte a 2017. évi Országvédelmi Alapot, a biztonsági tartalékot.

2.3.3. *Korrigált nyugdíjmelés*

---

⁶ Palócz Éva szimbolikus jelentőségűnek tartja.

⁷ Akik valójában nem itt működnek, csak papíron hozzák át a tevékenységüket.

⁸ Nemzetközileg létezik az a szabály, hogy az anyacég speciális büntetőkategóriába kerül akkor, ha valamelyik tagja olyan országban adózik, ahol alacsony az adókulcs.

A nyugdíjas érdekképviselők már a bértárgyalások előtt is számtalanszor kifogásolták a 2017-re előirányzott 0,9 százalékos nyugdíjemelést, amire a kabinet nem mondott mást, minthogy az az érvényes szabályok szerint történik, és egyébként is az elmúlt három évben – a szabályoktól eltérően – a reálnyugdíjak is emelkedtek, s ezzel visszaadták a szocialisták által elvett 13. havi nyugdíjat. A szokatlanul magas béremelési javaslat nyomán azonban ismét megerősödtek a magasabb nyugdíj-emelést követelők hangjai, mondván, hogy mérsékelni kellene a bér- és nyugdíjszint közötti szakadékot, és egyébként az MNB 2,3 százalékos inflációt prognosztizál 2017-re.

Orbánék végül úgy ítélték meg, hogy a nyugdíjasok biztos szavazóbázisát nem kellene elveszíteni, ezért 1,6 százalékra módosították a 2017 januárjától folyósított nyugdíjak emelését. (Az indok az volt, hogy 2016-ban is ennyivel nőttek a nyugellátások, ami teljesen érthetetlen és szabálytalan hivatkozási alap, később ehhez igazították a minisztérium inflációs előrejelzését, ami egészen abszurd.) S emellett még egy-egy 10000 forintos Erzsébet utalvánnyal is megajándékozták a nyugdíjasokat Orbán Viktor levelének kíséretében.

A jelenleg reálisan várható 2017-es infláció ismeretében (inkább 2,5 % közelében lesz) az 1,6 százalékos emelés is kevésnek fog bizonyulni, ám ezt majd 2017 novemberében – közelebb a választásokhoz - visszamenőleg egy összegben korrigálják, s így hatásosabb is lesz a juttatás.

2.3.4. Különleges adószabályozás: újabb adóamnesztia

Miután december 12-én elfogadták a harmadik adótörvénymódosítást (a tao és a szoc.ho. csökkentéséről), még aznap benyújtotta a parlamentnek Varga Mihály a negyedik adótörvény-módosítás előterjesztését, amelyre egyetlen nap felkészülési időt kaptak a képviselők, és másnap már meg is szavazták. (Szerintem zömüknek fogalmuk sem volt, miről szavaznak.)

A módosításnak megítélésünk szerint az volt az oka, hogy gyorsan újabb adóamnesztiát kellett bizonyos üzleti köröknek biztosítani. Egyrészt, mert 2017 szeptemberétől az OECD kezdeményezésére automatikus adatszere lesz a nemzeti adóhivatalok közt; várhatóan 70 országból érkezik a NAV-hoz információ a külföldön működő magyar számlatulajdonosokról. (Nyilvánossá válnak a kimenekített pénzek.) Másrészt, mert a stabilitási számlát, amely adóamnesztiát jelentett, Brüsszel követelésére meg kellett szüntetni. A 2014-től bevezetett konstrukciónak az volt a lényege, hogy aki erre a számlára befizetett és

öt évig magyar állampapírban tartotta a pénzét, az a lejárat után adómentesen vehette fel a megtakarítását. 2015. júliusában jelentősen enyhítettek a szabályon amikor megengedték, hogy már 5 millió forint befizetésével egy évet követően kivehető a pénz, 10 százalékos adó megfizetése mellett.

Az új adóamnesztiát jelentő csomag két részből állt. Egyfelől arra vonatkozott, hogy a 2016. június 30-ig külföldön megszerzett (bármilyen forrásból) jövedelmet 10 százalékos személyi jövedelemadóval (az érvényben lévő 15 %-kal szemben) le lehet adózni, és csak a jegybanki alapkamattal azonos önellenőrzési pótlékot kell „büntetesként” megfizetni. Másfelől a törvénymódosítással lehetővé vált, hogy 2017. június 30-ig szabadon – adózási kötelezettség nélkül - adhatók, vehetők, illetékmentesen ajándékozhatók magyar tulajdonú, de külföldön bejegyzett cégek. A törvénymódosításhoz a Nemzetgazdasági Minisztérium semmilyen indoklást nem fűzött és nem csatolt végrehajtási rendeletet sem. Mindez arra utalt, hogy valaki/k/ nyomására lóhalálban készítették el az előterjesztést, s erre már nem volt idejük. Zara László is úgy ítélte meg, hogy a tárca részéről nem volt előre eltervezett adószakmai elhatározás, hanem a módosítást egyik napról a másikra valaki/k/ kipréselték.

XXX

Az év utolsó hónapjaiban bemutatott adókavalkád ötletelő kormányzat képét mutatta, olyanét, amelynek, ha valami egyszer politikai okokból (választásra készülve) eszébe jut, ahhoz utólag megírhatja a Nemzetgazdasági Minisztériummal a növekedési pályát úgy, hogy a túlzott deficiteljárás még elkerülhető legyen. Az egy éven belül négyszeri nekifutásra elfogadtatott adótörvények teljesen ismeretlenek a nemzetközi gyakorlatban, ami a magyar gazdasági jogbiztonság újabb megcsúfolását jelentette.

Az elfogadott adótörvényekben a már említetteken túl a legfontosabb változások a következők voltak:

- 6 millióról 12 millióra nőtt a kisadózók bevételi értékhatára. (Helyes döntés.)
- Az öt eho kulcsból kettő lett (14 és 27 %), és törölték a megtakarításokat terhelő ehót. (Helyes döntés.)
- Mentésítették az elbocsátott kormánytisztviselőket a végkielégítésüket terhelő 75 százalékos adó megfizetése alól. (Részlelhajló, diszkriminatív döntés.)
- Adókedvezmény jár a start up-okba befektetőknek (helyes), valamint a távhőszolgáltatóknak (részlelhajló, diszkriminatív döntés), és a műemlékek

felújítását végzőknek (az Orbán-családra szabott törvény, ami kiegészül azzal, hogy az MFB-nél is elkülönítettek egy 44 milliárd forintos kamatmentes hitelkeretet a műemlékek megújítására).

- Megemelték a dohánytermékek jövedéki adóját (uniós előírás), és kiterjesztették az e-cigaretta is (diszkriminatív döntés).
- Az alanyi adómentesség határát 8 millió forintra emelték (helyes döntés).

A felsoroltak messze nem merítették ki azt az adócsomagot, amelyet a gazdaság élénkítése céljából 2016 őszére beígért a kormány. De az adórendszer egyszerűsítésével, a bürokrácia csökkentésével is adós maradt a kabinet, miközben a kiszámítható gazdaságpolitika elve jelentősen csorbult.

2.3.5.Év végi pénzeső

2016. novemberéig 59 milliárd forintos szufficit képződött az államháztartás központi rendszerében (önkormányzatok nélküli államháztartás), amire emberemlékezet óta nem volt példa. A decemberi hajrában általában szufficitessé szokott lenni a költségvetés a befolyó adóelőlegeknek és a karácsonyi vásár által felpumpált fogyasztói adóknak köszönhetően. Ez idő szerint azt tudjuk, hogy a Nemzetgazdasági Minisztérium 991 milliárd forintos pénzforgalmi hiányt irányzott elő az év egészére. (Az elfogadott költségvetésben 762 milliárd szerepelt, ezt év közben 1063 milliárdra emelték.) E program teljesítéséhez arra volt szükség, hogy több mint ezer milliárd forintot szórjanak ki, ilyen mértékű év végi költsékezésre szintén nem volt példa a hazai költségvetés történetében.

A 2016. évi rendkívüli költségvetési helyzetet több körülmény eredményezte, így

- a vártnál jóval nagyobb lakossági fogyasztásnak köszönhetően számottevően megugrottak a fogyasztási adóbevételek,
- a foglalkoztatás bővülése terven felüli járulékbevételeket vont maga után,
- a növekedési adóhitel konstrukciója, amit 2015 végén hirdettek meg – visszamenőleges hatállyal – 271 milliárd forintos nem várt bevételt jelentett,
- a földprivatizációból 270 milliárd forintos bevétele származott az államnak,
- az Európai Unió a korábban zárolt összegek egy részét visszaautalta (ki tudtuk perelni),
- a költségvetés kiadási oldalát év közben szigorúan tartották, és a visszaeső uniós kifizetések a költségvetésből történő önrész folyósítását is csökkentették,

- igen jelentősen estek vissza a költségvetésből történő beruházási kifizetések (az uniós forrásigénybevétel csökkenésével összefüggésben),
- csökkentek a kamatkiadások.

Lázár János december második hetében még nem tudott számot adni sajtótájékoztatóján arról, hogy mekkora összegről fognak rendelkezni, és milyen „kiszerelésben”. (Ekkora felkészületlenséget azért nem feltételezek, mert az orbitális hiba lenne, hiszen a költségvetés már hónapok óta szufficit volt.)

A decemberben megjelent Magyar Közlönyökből kb. 310 milliárd forint sorsa volt nyomon követhető. Ebből megtudhattuk azt, amit eddig tudtunk, hogy kiemelt összegeket kaptak a sportlétesítmények és az egyházak, de nem fukarkodott a kabinet a határon túli intézmények, iskolák finanszírozásának megtoldásával sem. Mellettük azért az oktatás, a kultúra, a szociális ágazat is részesült valamennyi alamizsnában, illetve elengedték a kórházak 30 napnál régebb óta fennálló adósságát. A legökölbe szorítóbb azonban az ORÖ finanszírozása volt. Miközben a Híd a munkába programra folyósított 1,6 milliárd forint elsikkasztását nem kérték számon, ugyanerre a célra 1,3 milliárd forintos friss pénzzel kínálták meg a romaszervezetet.

Varga Mihály január eleji sajtótájékoztatóján kiderült, hogy az esztendő egészében 848,3 milliárd forintos hiány gyűlt össze a központi kormányzatnál, amiből 761 milliárdot a központi költségvetés, 1,5 md-ot az elkülönített alapok és 75,2 milliárd forintot a társadalombiztosítási alapok többletköltségei tettek ki. (A hiányzó 10,6 milliárd forintról nincs információnk, lehet, hogy a részadatok voltak pontatlanok.) Ez azt jelentette, hogy 2016 decemberében az államháztartásban 907 milliárd forintos hiány keletkezett, ami úgy állt elő, hogy ebben a hónapban 1000 milliárd forinthez közeli összeget szórtak ki, ami egyszerűen példátlan a magyar költségvetés történetében. Esztelen, koncepció nélküli költségek folyhatott a választásokra készülve, több esetben tehermentesítve a 2017-es költségvetést, hogy majd – gondolom – 2017 végén hasonló pénzszerzésre lehessen sort keríteni. Ennek a valószínűségét az is alátámasztja, hogy az 2017. évi elfogadott költségvetést lényegesen alacsonyabb nominális GDP-pálya feltételezésével készítették, mint ami a bérbomba berobbantása után ténylegesen várható.

A Nemzetgazdasági Minisztérium által prognosztizált 35.300 milliárd forintos GDP-vel (2,1 %-os reálnövekedés) számolva az államháztartás pénzforgalmi hiánya – önkormányzatok nélkül 2,4 %-ot tett ki. Az államadósság rátája pedig 72 százalékra csökkent. Az ESA 2010 szerinti számítások (eredményszemlélet) mindkét adatot korrigálni fogják, erről azonban csak 2017 tavaszán állnak majd rendelkezésünkre információk.

Meg kell jegyeznünk, hogy az Eurostat továbbra is vitatja az Eximbank államháztartáson kívül történő számbavételét. Szerintük állami tulajdonban lévő intézményről van szó, üzletpolitikáját az állam határozza meg és ellenőrzi, nem lehet a pénzügyi szektorhoz sorolni. Október végén ugyan elfogadta a Statisztikai Hivatal jelentését a 2015. végi államadósságról, de ahhoz megjegyzést fűzött, amiben a fenntartását fejezte ki a bemutatott adatokkal szemben. Az Eximbank adósságával együtt ugyanis 2 százalékponttal magasabb lenne a 2015. végi magyar államadósság rátája a kimutatottnál. Ezt azonban a kormány nem fogadja el.

2.4. Energiaügyek

2.4.1. Paksi fejlemények

1. Az Országos Atomenergiái Hivatal 20 évre meghosszabbította a paksi erőmű 3. sz. blokkjának 2016. december 31-én lejáró működési engedélyét.
2. Módosították az atomtörvényt: az Országos Atomenergiái Hivatal döntéseit a továbbiakban a kormány felülbíráhatja, rendeletével felülírhatja. A biztonsági kockázatok ezáltal kifejezetten aggályossá váltak.
3. Bejelentették, hogy a Paks II. létesítéséhez szükséges hazai engedélyezési eljárások a végükhöz közelednek, 2017 tavaszán minden szükséges papír rendelkezésre fog állni az építkezés megkezdéséhez. A környezetvédelmi tanúsítványt másodszor is ki fogják adni.
4. Több mint ezer mobiltelefon megvásárlására írtak ki tendert októberben az MVM-ben, amely a később Paks II.-nél alkalmazottak számára szükséges. Eddig is dolgozott már a projekten 277 fő, akikre 2015-ben 2,5 milliárd forintnyi bért költöttek (a cég 1 md forintos veszteséggel zárta ezt az évet).

5. Két kellemetlen külföldi információ jelent meg a magyar sajtóban. Az egyik szerint a Vietnami Nemzetgyűlés felmondta a szerződést a Roszatommal, mert úgy ítélte meg, hogy túl drága lenne az atomerőmű-szolgáltatás áram, továbbá, nem akarják növelni az államadósságot és környezeti kockázatok is felmerültek. A másik – bennünket közvetlenebbül érintő hír az volt, hogy az osztroveci atomerőmű építésénél leesett reaktortartályt sérülése miatt a beloruszok visszaadták. Fennáll a veszélye annak, hogy a Roszatom ezt fogja nálunk beépíteni. Nyilatkozatai ellentmondásosak, egyfelől esküszik, hogy nem tesz ilyet, másfelől biztosít bennünket, hogy nincs akadálya a reaktortartály rendeltetésszerű használatának.

6. Brüsszel elállt a nemzetközi tendereztetés elmaradása miatti kötelezettségszegési eljárástól, mondván nem vitatja a jogát annak, hogy Magyarország megállapodást kössön atomerőmű építésére Oroszországgal, amire csak a Roszatom volt képes. (Erre föl jelezte az amerikai Westinghouse, hogy ők is tudtak volna ilyen erőművet építeni.) Az erről szóló döntés – amely állítólag már augusztusban megszületett – sokakat meglepett. Hiszen egy évvel ezelőtt Brüsszel ebben a témában igen-igen keménynek mutatkozott. Feltételezés szerint a döntést segítette a német lobb, főként az EU-biztos Günther Oettinger és Klaus Mangold (ő az orosz felet képviselte), akik igen szoros baráti kapcsolatot ápoltak Orbán Viktorral. Emlegetnek egy nevezetes májusi vacsorát is, amelynek költségét Budapest állta, mint ahogy a biztos Magyarországra szállítását is Klaus Mangold magángépével. A történeteket kibogozni nem tudjuk, csak annyi bizonyos, hogy Orbán Viktornak elemi érdeke fűződött Paks II. Brüsszel által történő elfogadtatásához, és az is, hogy a Siemens, valamint a GE Steam Power Systems cégek a projektben való részvételre ugrásra készen állnak. A brüsszeli engedély előírta, hogy ha már az erőművet nem tenderezte a magyar fél, kivitelezését széleskörű nemzetközi tendereztetési gyakorlatnak kell követnie.

7. Korábban voltak olyan információk, hogy Brüsszel azt is tudomásul vette, hogy Paks II-höz állami támogatás fog társulni. Arra való hivatkozással fogadta volna el a magyar érvelést Brüsszel, hogy az atomerőmű bővítése nélkül nem lenne megoldható Magyarország villamosenergia ellátása. Az eredeti tervek szerint Brüsszelnek ezt december 7-én kellett volna bejelentenie, de nem tette meg. Margethe Vestager versenypolitikai biztos arra utalt, hogy új körülmények merültek fel. Valószínű, az osztrákok kérésére kívánnak jobban utána nézni annak, hogy a paksi villamosenergia torzulást idézhet elő a regionális piacon folyó versenyben.

2.4.2. A villamosenergia-törvény módosítása

A módosítás azt célozta meg, hogy megszigorítsa az ipari méretű szél erőművek építését, mondván, hogy azok bizonytalanok, és stabil szabályozásukhoz további fejlesztésekre lenne szükség. A törvénymódosítást Áder János köztársasági elnök először visszautasította, ám a kormány – változtatás nélkül – újból előterjesztette a parlamentnek, amelyet az el is fogadott. A döntés ellentétben áll az ország megújuló-energiahasznosítási tervével, a párizsi klíma egyezményvel és indokolatlan adminisztratív terheket vezet be. Szakértők szerint meg lehetne harszorozni Mo.-on a szélkerekek áramtermelő kapacitását (330-ról 2000 megawattóra). Jelenleg mindössze 37 szélfarm működik 172 toronnyal. De nekünk nyilván Paks II. kell, ezért minden más energiatermelő forrást korlátozni kell.

2.4.3. Folytatódó rezsiharc Brüsszellel

Az Orbán-kormány szabadságharca, amelynek célja, hogy a lényegében a kabinet határozza meg az energiaárakat, két szintéren is folytatódott 2016 utolsó hónapjaiban.

Az egyik tárgya egy még csak javaslat formájában előterjesztett Brüsszeli elképzelés volt, amely szerint meg kellene szüntetni mindenütt az villamosenergia hatósági árszabályozását. (Azzal a céllal, hogy a felhasználók mindenkor a valós költségeket érzékeljék, és ehhez alkalmazkodjanak.) Ezt a magyar kormány, élén a rezsibiztossal máris tényként tálalta a hazai közvélemény elé, és megesküdtött, hogy „nem, nem soha”... A későbbi egyeztetések során valószínű partnerünk lesz ebben Franciaország, Ciprus, Málta és Lengyelország. A EU javaslata a szociálisan rászoruló körében megengedné – öt éven át – a hatósági árszabályozást is, de ezt engedélyeztetni kellene. A kabinet azt sulykolta, hogy Brüsszel el akarja venni a rezsicsökkentés eredményét, holott, ha szabad árak lennének, akkor épphogy csökkenteni kellene a gáz- és villamosenergia árakat. Az utolsó rezsicsökkentéskor, 2013 végén befagyasztott árszinthez képest ugyanis vagy 50 százalékkal csökkentek a beszerzési árak⁹, ami legalább 20-30 százalékos árvágást tett volna lehetővé. Az árcsökkentéstől azonban a kabinet elzárkózott. Vagyis a további rezsicsökkentést nem Brüsszel miatt nem kaphattuk meg, hanem azért, mert a beszerzési és értékesítési árak különbözetén többszáz milliárd

---

⁹ 2013-ban egy megawattóra áram 26 euróba került és ez 11 euróra csökkent 2016 első feléig; ezer km gáz 2013-ban 350-400 dollár volt, 2016-ban 160-170 dollár.

forintnyi extraprofitra tudott az állam szert tenni¹⁰. De ebből még azt sem csinálták meg, hogy feltöltsék a gáztározókat az olcsó importtal, amin majd a várható drágulással jól lehet keresni, illetve fedezetet lehet vele teremteni a további díjsökkentésre akkor is, ha az árszint már emelkedik.

A másik ügy a rendszerhasználati díjak megállapítása körül robbant ki. Ennek a megállapítása uniós szabályokat követ, amit egy kormánytól független hatóság állapít meg és tesz közzé határozat formájában. A rezsihajrá idején azonban a hatóság nem tartva be az uniós számítások szabályait kihagyta az ármegállapításánál a közműadót, a Robin Hood adót és a tranzakciós illetéket. Emiatt a forgalmazó cégek bíróságra mentek, és a pert meg is nyerték. Orbán Viktor (jogvégezt ember!) ki is kérte a parlamentben, hogy a bíróságok a vállalkozásoknak adják igazat, átszabta a hivatalt, amelynek a továbbiakban határozat helyett megtámadhatatlan rendeletben kellett nyilvánosságra hoznia a rendszerhasználati díjakat. Ezért Brüsszel kötelezettségszegési eljárást indított ellenünk, amire évek múltán valamit léptünk, rendelet helyett ismét határozat születik és elméletileg az inkriminált tételek is a részét képezik a rendszerhasználati díjnak. Ám a Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal (MEKH) gyakorlatban a korábbi példát követte. Ezért a hazai energiacégek ismét perlik a hivatalt, illetve Brüsszel kiújította kötelezettségszegési eljárását, felhívva az Orbán-kormány figyelmét az uniós szabályok betartására. (Nem lesznek betartva, a választások előtti szabadságharc igazán megéri azt a néhány milliárd forintot – politikai ár -, amit majd büntetésként fizetünk érte.)

2.4.4. A rezsipolip terjeszkedése elakadt

Mint arról korábban már beszámoltunk Bártfai-Máger Andrea kormánybiztos vette át a nyugdíjba ment Németh Lászlóné felügyeleti területeit a Fejlesztési minisztériumban, de közvetlenül Orbán Viktor alá rendelve. Szeptember 15-ig kellett volna elkészítenie a hozzásorolt területek (bankok, posta, MFB, ENKSZ) stratégiáját, ám a legutóbbi információk is csak arról szóltak, hogy talán az év végéig megszületnek a különböző területekre vonatkozó elképzelések.

---

¹⁰ A Nemzetgazdasági Minisztérium szerint 2015 végéig 641 milliárd forintot takarított meg a lakosság az olcsóbb közműárrakkal, ám ha az importár-esést átvezették volna, akkor ez az összeg 950 milliárd forint is lehetett volna.

Az ENKSZ-ről, a rezsipolipról csak annyi ismeretes, hogy Seszták Miklós egyetlen rezsiszámlát akar 2018-ra ötmillió fogyasztónál. Ehhez vagy államosítani kell minden közműcéget, vagy a számlázási rendet kell egységessé tenni, amihez a magáncégek egyetértésére is szükség lenne. Eldőltnek látszik, hogy elmarad az ELMŰ és az ÉMÁSZ, valamint hálózati szerveik megvásárlása, de a gázszolgáltatásban az állami Főgáz Zrt egyeduralkodó lesz. Beleolvad ugyanis a társaságba az ENKSZ Észak-Dél Regionális Földgázszolgáltató, s ennek következtében 3,4 millió fogyasztó ellátásáról gondoskodik a Főgáz.

Az MVM-en keresztül az állam meg akarja vásárolni a Csepel II. erőművet és a Mátrai erőműben is növelné a részesedését (25-ről 49 %-ra)

Az ENKSZ decemberben adásvételi szerződést írt alá az EDF Démász Zrt százszázalékos részvénycsomagjának megvásárlásáról. Az ügylet kiterjed az EDF Démász Hálózati Elosztó Kft-r is. Az Első Nemzeti Közműszolgáltató az MVM-mel közösen finanszírozza vásárlást, így az MVM is tulajdonos lesz. Az ügyletet a kormány nemzetstratégiai jelentőségűnek nyilvánította, így nem lehet róla semmit sem tudni. Noha közpénzről van szó. Sajtóhírek szerint 121 milliárd forintba került a francia cégtől való kivásárlás.

2.5. Pénzügyek, bankügyek

2.5.1. A letelepedési kötvény

A letelepedési kötvény bevezetését eredetileg azzal indokolta a kormány, hogy az előnyös finanszírozási lehetőséget biztosít az országnak. Konstrukciójáról 2012 decemberében döntöttek, ekkor jelölte ki Rogán Antal, akkor még az országgyűlés gazdasági bizottságának elnöke, hogy mely cégek vehetnek részt a közvetítésükben. Őt, offshore-háttérű céget hoztak létre, amelyek az Egyesült Arab Emírátsokban, Liechtensteinben, a Kajmán-szigeteken, Cipruson vannak bejegyezve egy pedig Magyarországon. Tényleges tulajdonosi háttérük ismeretlen, de gyaníthatóan nem állnak távol Rogán Antaltól és a kormánypártoktól. A legjelentősebb forgalmazó a HSSDF - Kajmán szigeten bejegyzett (Hungary State Special Debt Fund), amely ezt a jogát kiszervezte már a törvény hatályba lépése előtt egy hongkongi bejegyzésű cégnek (HSSDM). Eredetileg 250 ezer euróért lehetett magyarországi letelepedésért kötvényt szerezni, 2015-től azonban az összeget 300 ezerre emelték.

A kötvények forgalmazására a kijelölt cégek ügynökségeket hozhatnak létre, a HSSDM-nek például 63 ügynöksége dolgozik főként Kínába. Az ügynökségek a magyar államtól veszik meg az öt éves lejáratú állampapírt, és ennek megfelelően a kamatot is ők kapják meg. Az ügyfél tehát kamatban nem részesül, viszont kötvényenként kb. 50-60 ezer eurós eljárási díjat is le kell perkálnia. Az ügylet még így is megéri neki, mert a magyar kötvény

- más nemzetekével, például a bolgárral összehasonlítva olcsóbb (a bolgár kétszer annyiba kerül),
- nem jár semmiféle kötelezettséggel, (mint más országokban, ahol pl. vállalkozást kell létesíteni), így aztán jobb mezőkre azonnal tovább is lehet állni, egyáltalán nem kell letelepedni sem,
- lejárta után a letelepedési engedély automatikusan meghosszabbítódik, tehát egy életre be lehet vásárolni vele.

A kötvény kamatát úgy határozták meg, hogy az másfél százalékponttal alacsonyabb legyen a piaci kamatoknál, de legalább 2 százalékot tegyen ki.

A kötvényügylet 2013 júniusától működik, amikor nemzetgazdasági szempontból már nem volt éles kérdés a magyar gazdaság finanszírozása. Ez év februárjában már sikeres kötvénykibocsátáson (3,25 md dollár) voltunk túl (négyeszeres volt a túljegyzés) – a FED által generált bőséges nemzetközi likviditási körülmények közepette. S ezen kívül beindították – a piaciánál jóval előnyösebb hozamokat ígérve – a lakossági (eurós) kötvényforgalmazást is. Az indulás évében és 2014-ben még a piaci kamatoknál valóban alacsonyabban lehetett eladni a kötvényeket (4 százalék helyett 2,5, illetve 3,7 százalék helyett 2,2 százalékért), és ezzel kb. 7-8 milliárd forintot tudott az államkincstár megspórolni. 2015-ben azonban 2 százalék alá (1,35%) estek a piaci kamatok, 2016-ban pedig tovább zsugorodtak (0,2-0,3 %-ra). Ráadásul 2016-ban mind a három nagy nemzetközi hitelminősítőnél kikerültünk a bővli kategóriából, ami végképp érthetlenné tette a kormánynak a piacinál jóval drágább forrásszerzéshez való ragaszkodását. A negatív kamatkülönbözet 2015-ben 4,6 milliárd forintot, 2016 október végéig 4,1 milliárd forintot tett ki. S tekintettel arra, hogy az utolsó negyedévben az értékesítések – a megszüntetés belengetett hírére – megszaporodtak, továbbá, hogy a piaci kamatszint nem emelkedett, nyugodtan állíthatjuk, hogy az első másfél év hozadékát az utóbbi két évben elszenvedett veszteségek túlszárnyalták. Nem kétséges, hogy e konstrukció felszámolása a nemzetgazdaság elemei érdeke lenne.

Ennek ellenére a nemzetgazdasági miniszter tavasz óta vizsgálja a konstrukció életben tartásának jogosultságát, és december végéig is csak arra a következtetésre tudott jutni, hogy 2017 első negyedéve után „a konstrukció a jelenlegi formában kikerül a rendszerből, felülvizsgálata most van napirenden” (Magyar Nemzet, 2016. dec. 28.).

Nem kérdés, hogy a forgalmazók sokat nyernek az üzleten. 2016. október végéig kb. 4247 kötvényt adtak el, amelyből 75 milliárd forintot jutalékként, 36 milliárd forintot pedig kamatként szedtek be. Ismeretes, hogy Kínában féláron is forgalmazzák a kötvényeket, amelynek másik felét kínai bankok meghitelezik, és ennek a hitelnek a kamatából is részesülhetnek a kötvény értékesítői.

A kötvénykonstrukció utóbbi hónapokban befutott politikai pályájából egyértelműen az derül ki, hogy a kormánynak, és ezen belül személyesen Rogán Antalnak komoly érdeke fűződik a nemzetgazdaság érdekével szemben is fenntartani ezt az üzletet. Bár Lázár János már szeptemberben, a Fidesz-KDNP balatonfüredi frakcióülésén bejelentette, hogy 2016 végéig felszámolják, és a kormány állítólag október végén tárgyalt is róla, az ez évi kivezetés – most már nem kétséges – kútba esett. Sőt, idővel kiderült, hogy Irakban is forgalmazzák már a magyar kötvényeket – legalább februárig, s az is, hogy a Cipruson bejegyzett cég tevékenységét a Seychelle-szigetekre is ki akarta terjeszteni Bánki Erik, az országgyűlés gazdasági bizottságának elnöke. (Javaslatát botrányos körülmények közt a bizottsággal megszavaztatta, de később visszavonta.) Orbán Viktor még az alaptörvény módosításának elfogadását is kockára tette emiatt, ti. a Jobbik csak abban az esetben állt volna ki a törvénymódosítás mellett, ha a Fidesz egyszer s mindenkorra felhagy a letelepedési kötvények eladásával (se pénzért, se ingyen, ne jöhessen senki).

2.5.2. A bankok kartellezése

Rogán Antal 2011-ben politikai akciója keretében feljelentette a Gazdasági Versenyhivatalnál a bankokat arra való hivatkozással, hogy kartellezésükkel (magatartásuk egyeztetésével) akadályozzák a végtörlesztést. Akkor nagyon bankellenes volt a közhangulat és a kormány is, az újabb harcér jól jött az Orbán adminisztrációnak. A GVH 2013-ben meg is állapította a bankok összehangolt magatartását a végtörlesztés során és gigabüntetést, 9,5 milliárd forint bírságot szabott ki 10 bankra. Az FHB bűnrészességét is megállapította, de vele szemben mellőzte a bírság kiszabását. (Akkor még Spéder Zoltán, FHB tulajdonos benne volt a

pikszisben.) Az érintett bankok fellebbeztek, de a bíróságok rendre a GVH-nak adtak igazat. Az ügy a Kúriára került, amely intézmény 2016 decemberében új eljárásra kötelezte a GVH-t, elismerve annak feltárt tényállását. A GVH-nak a bírságolás körülményeit kell újra gondolnia. Nyilvánvaló, hogy a bírság csökkentésére megy ki a játék, időközben ugyanis békét kötöttek egymással a bankok és a kabinet (ennek látványos megnyilvánulása az Erste Bank és az EBRD közvetítésével létrejött megállapodás, amelynek része volt az állam 15 százalékos részesedés-szerzése az Erste Bankban).

A Rogán-féle feljelentés kivizsgálása kapcsán a GVH 2012-ben ráakadt a BankAdat nevű piaci információs rendszerre, ami akkor már 12 éve működött – kormányzati kérés alapján, országgyűlési jóváhagyással és minisztériumok is használták. A BankAdat a GVH megítélése szerint kimerítette az információ-kartell fogalmát, ezért 2016 januárjában 4 milliárd forintos bírságot vetettek ki a Bankszövetségre, és 15 millió forintot a Bankárképzőre. Az érintettek ebben az ügyben is fellebbeztek, ennek a sorsáról azonban ez idő szerint nincs információnk.

2.5.3. MNB ügyek

1. A Fővárosi Törvényszék elsőfokú, nem jogerős határozatában¹¹ úgy döntött, hogy a Magyar Külkereskedelmi Bank tényleges eladójának a Magyar Nemzeti Banknak ki kell adnia a bankot megvásárló személyek nevét. Vagyis azt, hogy kik állnak a Blue Robin Investments SCA, a Minerva Tőalapkezelő Zrt¹², valamint a Pannónia Nyugdíjpénztár mögött. A bíróság megítélése szerint ugyanis az MKB részvényei és vagyona – amely állami tulajdonba került (min. 17 milliárd forintos ráfizetéssel!) - nem vesztette el közpénzjellegét azáltal, hogy az MNB értékesítésre átadta az ugyancsak állami tulajdonban lévő Magyar Szanálási Vagyonkezelő Zrt.-nek. A jegybank közleményben tudatta, hogy nem ért egyet a bíróság döntésével és jogorvoslással kíván élni.
2. Mario Draghi, az EKB elnöke megerősítette, hogy vizsgálják az MNB alapítványok működését, és ha szükségesnek találják, kötelezettségzegési eljárást is kezdeményeznek. A Bank korábban azt már kifogásolta, hogy olyan mértékben vállal át költségvetési feladatokat a jegybank, ami nem egyeztethető össze alapfeladatával. Az újabb vizsgálatok arra térnek, ki, hogy az alapítványok állampapír-vásárlásaival történt-e tiltott monetáris

¹¹ Az eljárás egy magánszemély feljelentése alapján indult. (Valószínű, Tényi István volt a kezdeményező.)

¹² A Duna Aszfalt Kft tulajdonosát, Szijj Lászlót sejtik a Minerva mögött.

finanszírozás. A másodlagos piacon való vásárlás is annak minősül, ha azzal az elsődleges piacon való vétel tilalmát akarják elkerülni. A szabály nemcsak a központi bankra vonatkozik, hanem a befolyása alatt álló minden szervezetre.

3. Az MNB hat alapítványának egyike sem tett eleget határidőre 2013. és 2014. évi adatszolgáltatási kötelezettségének az alapító felé. Később ketten teljesítettek, de nem volt köztük a Matolcsy György kuratóriumi elnöksége alatt működő.
4. Az EU Statisztikai hivatala is vizsgálja az alapítványok ténykedését, hogy az mennyiben minősül fiskális jellegűnek, s számítandó be az államháztartás kiadásaiba, illetve az államadósságba.
5. Novemberben bejelentették, hogy racionalizálják az alapítványok szervezeteit, munkáját, megszüntetik a felügyelőbizottságokat, és a szükségtelen igazgatóságokat. Összevontan kezelik a pályázatokat, és minden könnyebben menedzselhető lesz. Éves szinten 550 millió forintos megtakarítást várnak az intézkedésektől. (Ez azt jelenti, hogy az elmúlt négy év alatt 2,2 milliárd forintot dobtak ki az ablakon. Persze, aki az ablak alatt állt, az jól járt...)
6. Szigetvári Viktor, az Együtt elnöke novemberben feljelentést tett a Budapesti Rendőrfőkapitányságon az alapítványok nyári ingatlanvásárlásai miatt. Az ügyletet az alapítványok közös vagyonkezelője, az Optima Befektetési Zrt bonyolította, amely cég nem is ingatlanokat, hanem ezen ingatlanok tulajdonlására, működtetésére létrehozott cégeket vásárolt meg 25,2 milliárd forintért. A vételár és a cégek könyvszerinti értéke közt azonban 6 milliárd forintos felár mutatkozott, amit a vevő, Fekete Zoltán, indokoltnak tartott.

2.5.4. Spéder Zoltán bankügyei

Miután Spéder Zoltán augusztusban kiszállt a Budapesti Ingatlanhasznosító és Fejlesztő Nyrt-ből, október 14-én eladta „koronaékszerét”, az FHB Jelzálogbankban lévő részesedését, valamivel a napi árfolyam alatt, összesen 7,5 milliárd forintért. Egyúttal lemondott a társaság igazgatóságának elnöki tisztjéről is, befolyása ezzel nullára vált. A vevők – idővel átigazolt takarékszövetkezeti vezetők voltak: a B3 Takarékszövetkezet (Mészáros Lőrinc finanszírozója) és a Fókusz Takarékszövetkezet. Az FHB megújított vezető testületébe régi és új tagok is kerültek, amiből van, aki arra következtet, hogy Spéder és Orbán kibékült egymással. Hogy ez így igaz-e az erősen kétséges, egyrészt, mert Polt Péter elismerte, hogy Spéder ellen büntetőeljárás folyik (rendőrségi vizsgálat az FHB bankok, a Magyar Posta és a takarékszövetkezetek közötti ügyleteken elkövetett, hűtlen kezelés, tőkebefektetési csalás

tárgyában), másrészt, mert decemberben Heinrich Pecinát, Spéder strómanját is kipaterolták az FHB-ből. Spéder Zoltánnak ezek után már csak a médiaérdekeltsége maradt meg.

A Bártfai-Mager Andrea által készített stratégiai tervből viszont az derült ki, hogy mindaz, amit Spéderék a takarékszövetkezetek átalakítása terén tettek alapvetően jó irányt jelentettek, nincs szükség újra, csak finomhangolásra. Spéderrel az volt a baj, hogy túl erőszakos volt és bizonyos elemeiben saját érdekeit szolgálta.

Idővel a Magyar Fejlesztési Bank vezetéséből is kihullattak a Spéder Zoltán közvetlen környezetéhez tartozó bizalmi emberek. Azaz megtörtént a magyar bankrendszer teljes spédertelenítése, ami a tőkebefektetők szempontjából nem túlságosan jó üzenet. Hiszen arról árulkodik, hogy Mo.-on kegyencpolitika folyik, ami intrikákkal befolyásolható.

2.5.5. Budapest Bank

2015-ben 700 millió dollárért vette meg a magyar állam a Budapest Bankot. Akkor sem lehetett tudni miért, ha csak nem akart nagy szívességet tenni (és tett!) a GE-nek (amely viszont 2016-ben kutatási részlegét Londonba vitte). Eladását 2016-ra tervezték, ám erre nem tudtak sort keríteni. Nem akadt olyan vevő, aki ennyi pénzt adott volna érte, illetve nem minden vevő nyerte meg a kormány tetszését. Varga Mihály is sajnálattal állapította meg év végén adott interjújában, hogy sajnos nem tudták az üzletet nyélbe ütni.

2.5.6. A brókerbotrányok utóélete

(Bróker Marcsi esete) Dobrai Sándorné, sz. Nagy Mária a Kun-Mediátor nevű cégnél 15 éven keresztül folytatott piramisjátékszerű ügyletei nyomán kapta Karcag városában a Bróker Marcsi nevet, aki azután vált országos hírűvé, hogy 2015 áprilisában a rendőrség sikkasztás büntetének gyanúja miatt nyomozást indított ellene. Ám ekkor ő már feltűnés nélkül külföldre távozott. A 2015 tavaszi brókerbotrány sorozatban őt sem a jegybank bankfelügyelete kapta el, hanem a károsultak feljelentése hívta fel rá a figyelmet. Marcsika köztisztviselőként álló karcagi polgár volt, Fazekas Sándor miniszter jó ismerőse, valamikor az OTP-nél dolgozott, és jól menő utazási irodát vitt a városban. Emellett „brókerkedett” 15 éven át: az általánosnál magasabb hozamígérettel vett át betéteket, és fizetett is rendesen. Engedélye nem volt hozzá, mégsem tűnt fel senkinek. Valami másnak is kellett azonban a

háttérben lenni, mert tisztán pilótajáték ennyi ideig nem folytatható (egy-két év alatt be kell dőlnie). Hat-hét pénzügyi vezetőnél vezetett 20-30 számlát a befolyt összegekről.

Távozásakor 4-5 millió forintot vitt magával; a nyomozás ellene kb. 1500-2000 károsult kb. 10-20 milliárd forintos ki nem fizetett követelése nyomán indult meg. A cég felszámolását augusztusban rendelték el, a lefoglalt összeg 200 millió forintot tett ki.

Marcsika saját gépkocsijával hagyta el az országot, majd Olaszországban repülőre szállt és Közép-Amerikában landolt. Még ma is Belizén élne, ha nem elevenítette volna fel ott is – mikor már megszorult - speciális szaktudását. A magyar nyomozóhatóságok ugyanis sehogyan sem érték el, noha egy belizei ügyvédi irodán keresztül rendszeres apanázst kapott. És az sem tűnt fel egyetlen illetékesnek sem, hogy Marcsika tartózkodási helyét Karcagon szinte mindenki pontosan tudta, a károsultak is. Polt Péter, legfőbb ügyész Kun Marcsika hazahozatala előtt egy héttel a parlamentben még azt nyilatkozta, hogy folyik a nyomozás, amit 2017 áprilisában kívánnak lezárni. Ám D. Mária a belizei hatóságoknak köszönhetően Luca napon ismét megláthatta szülőföldjét.

Valószínű, elég életszerű az a feltételezés, hogy a karcagi brókernő távozása előtt néhány embert, vagy akár többet is kifizetett, ezért nem találtak 200 milliónál nagyobb fedezetet. Csak találgatni lehet, hogy vajon ők kik lehettek, milyen alapon jutottak hozzá még idejében a pénzükhöz, s vajon a beígért hozamokkal megfejeelve vagy anélkül. A hallgatás és a tutyimutyi nyomozás mindenesetre arra utal, hogy Marcsikának felsőbb szintekről lehettek segítői, akiknek korábban ő tett szívességet....

(Buda-Cash) A kormány - valamilyen okból kifolyólag, egészen biztosan nem véletlenül – nem hozott rendeletet arról, hogy a brókerbotrányokban érintett vagyonok őrzésére kirendelt vagyonőröknek mi lenne a feladata. A Buda-Cash botrányban érintett és vád alá helyezett személyek más társaságokban meglévő vagyonai sértetlenül maradtak, még zár alá sem kerültek. Az elmarasztalt brókervezetők olyan cégekben is érdekeltek voltak, mint a Mészáros Lőrincchez köthető Opimus. De a szálak elvezettek Matolcsy György unokatestvéréhez és Rogán bizalmasaihoz (Puskás András, Gubicza Ágoston¹³) is. Nem mellesleg a brókervagyonok biztonságba helyezését előíró törvényt Rogán Antal terjesztette

---

¹³ Rogán Cecília első férje.

elő. Ám amikor a hatóságok a botrányban érintettek társaságaihoz is ki akartak zörgöndnokokat nevezni, a tulajdonosok tiltakoztak, és a bíróság a tulajdonosoknak adott igazat. Így aztán biztos garancia van arra, hogy az elsikkasztott pénzeknek csak a töredékét találják meg.

(Quaestor) 2015 decemberében lezárult a Quaestor ügyében indult nyomozás. Tarsoly Csaba a nyomozati anyagot 2016. augusztus 29-én kapta meg; a négy tetrabájtnyi anyag átnézése – bírósági szakértő szerint 52 évet venne igénybe. (T.Cs. most 52 éves.) Az ügyészség szerint 210 milliárd forint tűnt el, Tarsoly Csabát 753 rendbeli bünszervezetben elkövetett csalással és sikkasztással vádolják. T.Cs. koncepciósról beszél. A Magyar Narancsnak adott interjújából¹⁴ a következők derültek ki:

- A Buda-Cash bedőlése után náluk is megszapordtak a pénzkivétek, de akkor még 10-20 milliárd forintos likviditásuk volt. Március 6-ra rendeződőnek látszott minden, annyira, hogy még a Hungaria megmentését is felajánlotta T.CS. az MNB alelnökének, Windisch Lászlónak. Ám másnap (péntek) reggel Orbán Viktor rádióinterjújában nekiment a brókercegeknek, és lényegében ez döntötte be őket.
- Másnap (szombat) délelőtt „...kértem egy bizonyos segítséget, és kaptam egy ígéretet a megfelelő helyről: amennyiben hétfőn bemegyek Windisch alelnök úrhoz és elmondok neki őszintén mindent, valamint bizonyos dolgoknak eleget teszünk, akkor az ügyfelek érdekében segíteni fognak, és a Quaestor-csoport megmarad.” Ez a vallomás mindenesetre fehéren-feketén bizonyítja, hogy T.CS. komoly politikai szálakkal rendelkezett, akik azonban – a később történetek ismeretében – levették a kezüket róla. Akkor, amikor ebből több hasznot reméltek, mint a megtartásából.
- T.Cs. hátbatámadásként élte meg a hétfőn rászálló MNB felügyeletet, ekkor szembesült azzal, hogy pártfogói cserben hagyták.
- T.CS. tagadja, hogy
  - = iratmegsemmisítést rendelt volna el,
  - = a cégből 210 milliárd forint eltűnt volna,

---

¹⁴ „Kaptam egy ígéretet a megfelelő helyről” MCS 2016. nov. 24. készítette: Keller-Alánt Ákos

- = a cégből ő 1,2 milliárd forintot felvett volna (mindig csak annyi pénzt vett ki, amennyi a megélhetéséhez szükséges volt, és szerényen élt, utoljára 2005-ben vett személygépkocsit),
  - = engedélyt adott volna a bedőlés előtt pénzek kimenekítésére,
  - = fiktív kötvénykibocsátás történt volna.
- T.CS. állítja:
- = követtek el szabálytalanságokat, pl. nem tettek mindig eleget a jelentési kötelezettségeiknek,
  - = a tudomására jutott szabálytalanságokat azért nem jelezte a hatóságoknak, mert menteni akarta a fiatal kollégáit,
  - = korábban minden ellenőrzés mindent rendben talált nála (a liechtensteini felügyelet is),
  - = a felügyelet kettős mércével mér, mert a CIB 63 milliárd forintos fiktív kötvény-kibocsátását 1997 és 2000 között csak 1 millió forintos bírsággal büntették,
  - = a cégcsoport megmenthető lett volna 200 milliárd forintos állami segítséggel, vagy ha a Duna Cityt el tudta volna adni (ez 300 md forintos jövőértékű projekt volt),
  - = 2015 elején a Külügyminisztérium Gaith Pharaont hozta hozzá, aki potenciális befektetőtárs lehet a Duna Citybe.
  - = A Quaestor csoportnál még most is kb. 100 milliárd forintos vagyon van, de a felszámolók úgy ügködnek, hogy abból az ügyfelek semmit sem fognak kapni. A könnyen és jól eladható vagyontárgyak nincsenek zár alá véve, noha ezt többször kérték, amely kérést az ügyészség többször elutasította. (A mátraházai hotel már Mészáros L. érdektségében van.)

Az interjúban valamennyi inkriminált ponton, amikor neveket kellett volna mondani, T.CS. a kérést azzal hátrította el, hogy majd a bíróságon. Eddig kb. 15 tárgyalás ment le, de érdemi információ azokról nem szivárgott ki.

Október közepén került nyilvánosságra az a lista (NITV), amely a Quaestor bedőlése előtti napokban kivett összegek tulajdonosainak nevét tartalmazta. Kiderült, hogy cégek és magánszemélyek a kritikus pillanatokban összesen 6,5 milliárd forintot menekítettek ki, ez az összeg és a hozzátartozó 333 név csak azoknak az adatait gyűjtötte össze, akik 10 millió

forintnál nagyobb összegekről rendelkeztek. Közülük a legnagyobb a Külügyminisztériumhoz tartozó Nemzeti Kereskedőház volt, a maga 3,8 milliárd forintnyi állampapírjával. A bróker cég munkatársai és hozzátartozói a bedőlés előtti napon összesen 140 millió forintot szereztek vissza a cégtől. Ez ellentmond annak a Tarsoly féle állításnak, hogy nem készültek a cég felszámolására. Arra is csak most derült fény, hogy még a bejelentés utáni napon is sikerült néhány százezer forintot kimenekíteni.

T. Cs. éveken keresztül nagyon jól megélt a politikai kapcsolataiból, sok segítséget adott, és sokat kapott is az aktuális politikusoktól. Most ejtették, mert Orbán nem tűri azokat, akik tőle viszonylag függetlenül építenek ki birodalmakat. A legnagyobbakhoz nem nyúl, de a Tarsoly szintűek éppen megfelelnek a példastatuálásra. Tarsoly ebben az interjúban azt üzenté, hogy kitálalhat. Fenyegetése azonban az adott politikai, intézményi viszonyok közt még csak félelmet sem kelt. A vezérkar tisztában van azzal, hogyan kell és lehet leszerelni a nemkívánatos lázadókat. Juhász Péter modelljét követve Lázár János máris elkezdte a karaktergyilkolást, mondván nem lehet komolyan venni egy olyan ember szavát, akit ennyire súlyos bűncselekménnyel vádolnak. Az MNB pedig büntetőfeljelentést tett az interjúban a jegybankot sértő állítások miatt. Lehet, hogy egyszer – ha megéli -, T.CS. igazolhatja magát, de hogy „Ki nyer ma?” az nem kérdés.

2.6. Keleti nyitás

Az Orbán-kormány képviselői számtalanszor elmondták, hogy a hanyatló nyugattal szemben a keletet kell követnünk. A keleti nyitás egyébként nem az ő találmányuk, már Medgyessy Péter és apparátusa is intenzíven foglalkozott főleg a kínai kapcsolat szorosabbra fűzésével. A korábbi kormányok azonban diverzifikációs célból fordították figyelmüket keletre, s nem az uniós kapcsolatok helyett – mint ahogy a jelenlegi kabinet ideológiai kirohanásaiból erről értesülünk.

(Eredmények) A hazai külkereskedelmi statisztika sajnos rendkívül hiányos, nem tudunk semmit sem az országonkénti tőkebefektetésekről, és a külkereskedelmi forgalom volumenindexei sem tartalmazznak országonként bontást. Így aztán fogalmunk sincs arról, milyen adatokra hivatkozva nyilatkozik Szijjártó Péter rendre lelkesen a keleti nyitás eredményeiről. A külkereskedelmi forgalom volumenadataiból csak azt tudjuk meg, hogy a keleti nyitás meghirdetése óta az unióval való kereskedésünk lényegesen kedvezőbbben

alakult, mint az unión kívüliekkel folytatott. Míg, ha úgy tetszik nyugati kapcsolatainkban 2011-2015 között a behozatal 31,5 százalékkal nőtt, a kivitel pedig 23,7 százalékkal, addig az unión kívülről történő import 3,3 százalékkal csökkent, és a kivitel is csak 10,1 százalékkal nőtt. 2016 sem hozott változást ezekben az arányokban.

A KSH kimutatja az import alakulását dollárban – országoként is. Ebből az derül ki, hogy 2015-ben valamennyi lényeges keleti partnerünktől kevesebb árut vásároltunk, mint a válság mélypontján, 2009-ben, ideértve Kínát, Tajvant, Koreát, Szingapúrt, Japánt, a Fülöp szigeteket, és a mérséklődés 2010-től folyamatos volt. Csak az indiai importunk nőtt hat év alatt hat százalékkal – összesen. Ugyanezek az adatok sajnos nem állnak rendelkezésre az exportról, az országokénti bontás számait csak forintalapon ismerhetjük meg, eszerint a Fülöp-szigetek és Szingapúr kivételével minden országban emelkedett a keleti exportunk.

Az ENSZ Kereskedelmi és Fejlesztési Konferenciájának adatbázisa szerint a távol-keleti országokba irányuló magyar export 2014-2015 között visszaesett, s a legnagyobb mértékben a visegrádi országok között. A kínai befektetők inkább Csehországot és Lengyelországot preferálják a térségünkben, de igazán Németországot, Luxemburgot és Görögországot szeretik. Mo-on eddig csak nagy bejelentések voltak, amiből szinte semmi sem valósult meg. Javítana a helyzeten, ha a kínaiak velünk is stratégiai szerződést kötnének, a csehekkkel és a lengyelekkel ez már megtörtént (és még kb. ötven más országgal). A kínaiak turisztikai céljai is elkerülik hazánkat, Németországot, Svájcot, Oroszországot keresik fel leginkább, Közép-Európában pedig Prágára esik a választásuk.

(Kínai beruházások) Az utóbbi időben két nagyobb, ám eléggé vitatott kínai tőkebefektetésről kaptunk híreket:

1. A kínai BYD cég elektromos autóbuszgyártásának összeszerelő üzemét hozza létre Komáromban 6,2 milliárd forintos beruházással. Ehhez a magyar kormány 925 millió forintos támogatást nyújt, amivel kb. 300 munkahely teremődik. A gyártás 2017-ben indul meg, eleinte 200 busszal. Nem is lenne semmi gond ezzel a fejlesztéssel, ha nem volna hazai versenytársa, az Evropo, amely saját fejlesztéseket is végez, mindenféle állami támogatás nélkül. De az is megkérdőjelezi a kínai üzletet, hogy megint pusztán összeszerelésről van szó, s megint az autóiiparban, s ott, ahol csak úgy lesz rá munkaerő, ha más cégektől

elcsábítják azokat, ami a majdnem egy milliárdos támogatásból futni is fogja. Vagyis jó nagy pénzzel, munkaerő-piaci feszültség keletkeztetésével, a hazai cég versenyhátrányba hozásával járulunk hozzá Kína európai piacszerzési törekvéseinek elősegítéséhez.

2. A Budapest-Belgrád vasútvonal fejlesztését is kínaiak fogják végezni. A beruházás összértéke jelenleg 550 milliárd forint, amihez a kínai eximbank fog 85 százalékban hitelt nyújtani. 2-3 százalékos kamattal és a magyar önrésszel számolva ez a fejlesztés nekünk 700 milliárd forintba is belekerülhet. A beruházási döntést megalapozó háttéranyagot természetesen titkosították – tíz évre. A beruházás elsősorban Kína érdeke: a kínaiak európai piaci terjeszkedésük logisztikai megoldását látják a vasút felújításában, az egykori selyemút rekonstrukciójában. (Már felvásárolták Pireusz kikötőjét.) A beruházásnak azonban az unió keresztbe tehet, a tendereztetés elmaradása és ezért a korrupció gyanúja miatt már májusban előkészítette a kötelezettségszegési eljárás megindítását. De a felújításhoz kapcsolódó többszáz milliárd forintos adósságnövekedés kétségbe vonja az előírt - és az alaptörvényben is lefektetett – államadósság-ráta csökkenést is.

Érthetetlen, miért akar Mo. ismét konfrontálódni Brüsszellel, a kínai tőkéért kár volna beáldozni uniós kapcsolatainkat, különös tekintettel arra is, hogy Kína számára is csak, mint európai uniós tag vagyunk érdekesek. Kína nem Mo-ra akar jönni, hanem az unióban nagyobb teret akar nyerni, mi csak közlekedési útnak számítunk, de ilyet másfelé is találhat.

(Moszkva rubelelszámolást kínál) Az ez év júniusában Mo-ra kinevezett új orosz kereskedelmi tanácsos, Nyikolaj Livencev egy, a Figyelőnek adott interjújában felvetette, hogy készek átállni a magyar kapcsolatokban is a nemzeti valutában történő elszámolásra. Állítólag már működik is az ennek lehetőségét vizsgáló pénzügyi és banki szakértői csoport. Kínával már létrejött ilyen megállapodás két évvel ezelőtt, és tárgyalnak róla Vietnammal, Törökországgal, Iránnal, Argentínával, Egyiptommal. Mi lennénk az első európai ország. (A kereskedelmi tanácsos azt is elárulta, hogy előzetes tárgyalások folynak egy orosz-magyar légitársaság felállításáról is.) Jelenleg Oroszországgal dollár-elszámolásban vagyunk, a nemzeti valutákra át lehet térni, de nem mindegy milyen árfolyamot alakítanak ki. Az oroszok – mint annyi más mindenben is – valószínűleg el tudnák érni, hogy a nekik kedvező árfolyamon történjen az elszámolás. Elég nagy tapasztalataink vannak arról, hogy miként

működnek az oroszokkal a bilaterális kapcsolatok. Ha bilaterális kapcsolatban az egyik fél nem tud fizetni, attól még nem kell államcsődöt bejelenteni, de ha konvertibilis valutában lesz fizetéseképtelen, akkor nem tudja elkerülni az adósság-átütemezés kérését. Lehetséges, hogy azért javasolják a rubelelszámolásra való visszatérést, mert nem tudják euróban finanszírozni Paks II-t.

(Magyar Nemzet Kereskedőházak) A kereskedőházak körét az év utolsó hónapjaiban is bővítették, Vietnamban és valahol Kanada nyugati részén kívántak ilyen létrehozni 280 millió forintos ráfordítással. A kereskedőházak működése tiszta veszteség, 2015 szeptemberig már 6 milliárd forintot is elért, de Szijjártó Péter ragaszkodik hozzájuk, és minden exportsikert nekik tulajdonít. Valójában nagyszerű pénzelosztó/kifizető helyek a klientúrának, amelyekben érintve van a Tiborcz család és rokonsága, valamint az ő üzleti (török +G. Pharaon) kapcsolata is. A decemberi osztogatásból a kereskedőházak sem maradtak ki.

3. Közelebb a kormányzati szférához. Rogániádák - második felvonás

Előző összegzőnkben szokatlan részletességgel kísérleteztünk azzal, hogy néhány politikusi személyiség aktuális sorsának alakulása segítségével próbáljuk meg értelmesebbé tenni a kormányzati szférában tapasztalható mozgások, döntések, fejlemények értelmét. Így kerülhetett sor Rogán Antal helyzetének is a betájolására, ám azt azért mi sem gondoltuk, hogy néhány hónappal később arról kell beszámolnunk: **2016 utolsó hónapjaiban róla egyedül többet írtak, mint az összes többi kormánytagról - együttvéve.** Lássuk be, ez azért nagy dolog. Ha beszél, akkor is ő az elsőszámú hír, de ha hallgat, akkor is. Szóval, így is - úgy is. December elején a Magyar Nemzet vezércikkírója például imígyen kezdte elemzését: *„Mostanában mindenki azon lovagol, hazudott-e ebben vagy abban a kérdésben Rogán Antal. Pedig sokkal, de sokkal dermesztőbb, amikor igazat mond.* „ - s aztán egy szépen végigvezetett gondolatmenetben be is mutatta azt a nélkülözhetetlen szerepkört, amelyet szóban forgó célszemélyünk ez idő tájt valóban betölt. (E szerepkör részletezésére majd eme alpont végén persze vissza fogunk térni...)

Egyfelől könnyű a helyzetünk, mert az év utolsó hónapjaiban mintegy félszáz olyan írást tehetünk el, amely közvetlenül vagy közvetve kitüntetetten az ő személyével, s a hozzá fűződő ügyekkel foglalkozott. Másfelől viszont kiáltóan hiányoznak Rogán személyes megnyilvánulásai, érdemi interjúi, estelegesen elemezhető tartalmakkal bíró beszédei, szóval, be kell érünk a mozaikokból, apró részletekből való építkezés, a fáradságos rekonstrukciónak a tévedés lehetőségeit is magában hordozó megoldásaival.

Mitől is lett Rogán Antal ennyire fontos? **„Orbánt nem zavarja a helikopterezés”** - ezzel az öklömnyi betűkel üvöltő hírrel a címlapján jelent meg 2016. október 8-án a szombati Népszabadság. MAJD alatta, de még mindig a szokásos betűtípusnál legalább háromszor nagyobb méretben a következő lead: **LUXUSJOBBDAL. A miniszterelnököt nem érdekli Rogán helikopterbotránya és a kabinet urizálása mindaddig, amíg ezek hatása nem látszik a Fidesz népszerűségén.** A lap belső oldalán pedig egész oldalon keresztül részletezték az ominózus botrány hátterét és lehetséges következményeit. találtunk itt azonban egy nagyon érdekes összeállítást is, mondhatnám, Best of Rogán -t. **Botránykrónika** címmel gyűjtötték össze az újságírók azon ügýtípusokat, amelyeknek főhősünk volt rendszeresen a kulcsszereplője.

Nem, nem fogjuk részletezni, beérjük az alcímek egyszerű felsorolásával is: *Tárgulólakás/Belváros akciósan eladó/Úri muri/Hasznos bevándorlók/Feltalálja magát/” Nagyon drága a Tóni”/* - a többi a Kedves Olvasó magától is hozzáképzeld. Két okból adunk minderről ennyire aprólékos híradást. *Először is,* aznap még nem tudhattuk, hogy a lap 74. évfolyama 237-ik száma egyúttal ennek a nemzetközi hírű orgánumnak a legeslegutolsó példánya lett. (Igaz, a lapot előállító újságírók sem tudhatták ezt...) *Másodszor,* az a pletyka járja azóta is, hogy ez a címlap, meg a Népszabadságnak a Rogán- és Matolcsy-ügyekben korábbiakban is kifejtett aktivitása döntő mértékben gyorsította fel az amúgy is bizonytalan jövő elé néző napilap viharos sebességű haláltusáját. S majdnem elfeledtük, a címlapon volt még egy másik, szintén nagybetűs hír is. **Matolcsy már hat éve utazott Vajda Zitáért** címmel. Gondolom, ez sem sokkal segítette elő a lap további túlélését.

A továbbiakban igen csábító lehetőség lenne a lap által felkínált, hatrészes botránykrónika tételein egyenként végigmenni, de nem tehetjük, mert a felsorolt esetek többségükben és összességében is olyannyira kínos, pitiáner történetek, hogy mi is ráhámozva éreznénk magunkat a legutolsó Népszabadság - bántóan az évekkal ezelőtti Blikk, s társainak

címlapjaira illő, s azokkal hasonlatos - nyitó oldalára. A hat ügy között viszont akadt egy olyan jellegű is, amely alkalmas a rendszer működése egészének plasztikus megjelenítésre, ez pedig a „letelepedési kötvény” ügye /továbbiakban: LK/, ezért e fura intézmény október eleje-december közötti sorsa alakulásának bemutatására rászánánk néhány oldalt külön is.

A LK pénzügyi/gazdasági jelentőségéről már a megfelelő fejezetben szakmai/gazdasági szempontok szerint is megemlékeztünk, ehelyütt kizárólag a politikatörténeti összefüggéseket követjük nyomon - mindenekelőtt kronológiai alapon.

1. Október 3-án, a népszavazást követő parlamenti vita alkalmával Orbán Viktor megvédi ezt az intézményt, mondván, hogy igen nehéz időkben járult ahhoz hozzá, hogy az ország megteremthesse a maga pénzügyi függetlenségét. Tekintsünk el attól, hogy ez féligazság, avagy csak 20 %-nyi, a lényeg az, hogy az intézménnyel együtt az erősen támadott Rogán Antalt is megvédte.
2. A következő tíz napon Tállai államtitkár is kénytelen folyamatosan megvédeni a LK-t, mindenekelőtt a főnökéhez, Varga miniszterhez érkező kérdésözön kapcsán. Egyre több párt, médium szeretne többet tudni e kötvények háttéréről, a kedvezményezettek köréről, a költségekről, a bevételekről, valamint a közvetítő cégek kilétéről. Tállai néhány napig azzal hárít, hogy ezek mind üzleti titoknak minősülnek, a szaksajtó azonban hamar kideríti ennek a magyaráztatnak a blöff-jellegét.
3. Október 10-20. között a média naponta áll elő meglepőbbnél meglepőbb adatokkal. Kiderül, hogy a kötvényeket öt olyan hazai iroda intézi, amelynek mindegyike legendás nemzetközi off-shore-központokban van bejegyezve, naná, hogy adóelkerülési okokból. Kiderül, hogy októberig 2727 letelepedési kötvényt adtak el, s amelyekhez még - családegyesítés címén - társult további 4832 fő letelepedési engedélye. Kiderült, hogy a 7560 fő közül 6405 kínai, 497 pedig orosz nemzetiségű volt. Vagyis több mint 90 %-uk jött onnét, ahol a legkevésbé sem lehetett az érkezők eddigi háttérét megbízhatóan leellenőrizni. Ám, az is kiderült, hogy a magyar hatóságok mindezzel nem is nagyon próbálkoztak, s a sajtó szűrőpróba-szerűen megtalált néhány, a maga hazájában keresett bűnözőnek minősülő személyt is. A botrány október második felére már teljes volt, október végén az is kiderült, hogy Irak erőszaktól leginkább fertőzött területein is úgy árulják a kötvényeket, hogy nincs garancia a kedvezményezettek nemzetbiztonsági ellenőrzésére.

A botrány ekkoriban éri el a nemzetközi érzékelés küszöbét, először a német, majd az angol nyelvű szaksajtó elkezdett cikkezni a magyar LK-ek furcsaságairól. Mindeközben a hivatalos kormányzati ideológia továbbra is a '0-betelepítés' szövegeit harsogja. S lassanként minden mérvadó magyar újság megírja, hogy az öt közvetítő cég haszna úgy lett százmilliárd fölötti /pontosabban: 112 md/, hogy ennek mintegy az egyharmada közpénznek minősülne (kamat).

4. Körülbelül, ez az az időszak, amikor a Jobbik az alakuló botrány kellős közepébe beletelepszik, s ettől kezdve az egész - éveken át elhallgatni kívánt - ügy mindennapos és elsőszámú belpolitikai problémává kezd felnőni. A Jobbik (mint ezt már korábban jeleztük) ugyanis a november 8-ai alkotmánymódosítás támogatását attól tette függővé, hogy a betelepítési tilalmak közé bekerül-e majd a Lk-kezdve érintettek köre is. Magyarán, fekete-fehér helyzetet szeretnének elérni: ha tilos a betelepítés, akkor pénzért se lehessen, még a Fidesz-haverok számára sem. (Merthogy - majdnem elfelejtettük -, ekkor már minden cikk, riport, tudósítás nem mulasztja megemlíteni, hogy az érintett cégek Habonyhoz és Rogánhoz köthető kapcsolatokat jelentenek.)
5. Mindeközben a kormányzati oldalon meglepően nagy bizonytalankodás jelei látszanak kibontakozni. Ahány vezető, annyiféle nyilatkozat lát napvilágot, de az egybecsengő üzenet mintha az lenne, hogy a kormány kész lenne feláldozni ezt a pénztermelő titkos nagyüzemét. Október 27-én Lázár János a szokásos csütörtöki sajtótájékoztatóján egyértelműen kijelenteni, hogy januártól már nem lesz LK. Másnap, Varga Mihály már óvatosabb, ő csak annyit állít, hogy a kormány „felfüggeszti” a kötvényárusítást. Orbán szokásos pénteki (okt 28.) rádió-monológjában hosszasan dicséri a LK -t, mint ami nagyon fontos volt az ország pénzügyi biztonsága számára, semmi sem biztos, lehet így is, úgy is, de a jövőben már nem lesz szükség a LK-ekre. A korabeli médiumok híreit utólag átböngészve az az érzésünk, mintha a kormány ugyan szeretett volna engedni a Jobbik nyílt zsarolásának, de azt nem szeretette volna, hogy ez nyilvánvaló legyen. Igyekeztek úgy csinálni mintha a saját meggyőződésüket, belátásukat követve számolnák föl ezt a kínos teherre vált pénzcsoportot.
6. November 8-án aztán elbukik az alkotmánymódosítás, s egyik napról a másikra elhal a kormányzati szándék is, eljött megint a csönd, a mellébeszélés ideje. Nem úgy a kötvénykeresők esetében. Novemberben soha nem tapasztalt roham indul a

kötvényekért, csak ebben a hónapban 216 kínai jelentkezőt regisztrálnak, ez kb. négyszeresen haladja meg a korábban megszokott számokat.

7. Az ellenzék is lassan magához tér, és november 25-én négy ellenzéki párt megalakítja azt a parlamenti „árnyékbizottságot”, amelynek kizárólagos dolga lenne a Lk körüli kormányzati visszasságok alapos felderítése... (Hm.. nem állíthatnánk, hogy az ellenzék elkapkodta volna a dolgot. Ahhoz képest, hogy a parlament 2012-ben teremtette meg a LK-t, Csipkerózsika négy éven át szunyókált, mire észrevette, mi folyik a feje fölött.) Ráadásul az MSZP nem is akart részt venni ebben az árnyékbizottságban, mondván, hogy ők önálló megoldást találtak.
8. S tényleg. Négy nappal később az MSZP az országgyűlés Gazdasági Bizottsága elé önálló javaslattal állított be, miszerint az lenne a legjobb, ha megszüntetnék a LK-t. A javaslatban kétségtelenül volt annyi racionalitás, hogy annak idején éppen ez a bizottság szülte meg a LK intézményét. S miután a bizottság elnöke a Fideszes Bánki Erik, valamint a többséget is ők adják, talán nem nehéz kitalálni, hogy mi lett a szocialista javaslat sorsa. A legbájosabb mégis az elnöki indoklás volt: azért nem lehet a szocialista javaslatot napirendre tűzni, mert a kormány már megkezdte a Lk felülvizsgálatát...
9. Az ellenzéki figyelem, valamint a mellé társuló médianyomás arra azért alkalmat teremtett, hogy a kormány tagjai megint mellébeszéljenek. Kénytelenek legyenek mellébeszélni. December elsején a különféle parlamenti szakbizottságokban sorra meghallgatták a kormány kulcsminisztereit, akik az LK jövője kapcsán annyiféle választ adtak, amennyi kérdést kaptak. Ez azért is lehetett meglepő, mert előtte heteken át azzal hátrítottak el minden kritikát, hogy Varga miniszter úr az év végéig elő fog állni az államadósság-finanszírozás új, komplex kormányzati elképzelésével. Nos, elsején ennek még a nyomai sem látszottak. December 9-én még Bánki Erik bemutatott egy államférfihez igazán méltó trükköt. A Magyar Nemzet az általa vezetett bizottság illetékességébe tartozó kérdéseket tett volna fel neki: hogyan is állunk akkor, most a kötvények jövőjével? Az elnök pedig egy soha nem alkalmazott szabály alaptalan és félreértelmezett felhasználásával a válaszadási kötelezettségét is megtagadta.
10. December 28-án Varga miniszter még kiállt a média nyilvánossága elé, hogy elmondja az államháztartás 2017-re tervezett finanszírozásának hátterét és adatait. Persze, azonmód megkérdezték tőle: mi lesz a kötvényekkel? A válasza az volt, hogy ezek még márciusig mindenképpen a piacon maradnak, tovább árusíthatóak.

Felülvizsgálatuk most van napirenden, s a háttérben mintha tényleg történne valami... A Figyelő december 15-ei száma arról írt, hogy „*Jöhet a Panda-kötvény?*” Mintha valakik már megtalálták volna azt a formát, amely eltüntethetné a kínosan nyilvánvaló korrupciós látszatokat, ám a forrásokat mégsem zárnák el.

Amit e tíz pont során áttekintettünk, az alig volt hosszabb, mint 80-90 nap, s mégis, hányféle fordulat, mennyi izgalom, hányféle elágazási lehetőség csillant fel. Ami állandó volt és maradt: az a meghatározó jelentőségű kulcsfigura személye. A Háttérben végig ott volt, mint összekötő kapocs, mint a folyamatok vezérlője, egyedüli átlátója: **Rogán Antal**. Ő talán még azt is tudja, hová kerül és kik férnek hozzá ahhoz a százmilliárdot meghaladó nagyságrendű jövedelemhez, amelyet e négyéves folyamat során némelyek felhalmoztak. S tegyük fel a „legrosszabb végkifejletet”: ez az üzlet máról hónapra befuccsolna.

Talán, akkor sem firtatná senki sem ennek az irdatlan összegnek a sorsát. Jönnének új és újabb botrányok, a sajtó meg az ellenzék elfoglalhatná magukat majd azokkal. Az ősz sok-sok Rogán-portréi között a Magyar Narancs szerzője egy hosszabb elemzésben azt írta: a NER legfőbb hivatása a párhuzamos valóság felépítése, a tényleges, létező Világ mellett kiépíteni egy olyan látszatvilágot, amelyben a fő tevékenység a vagyonszerzés. S itt a 'politika' nem más, mint e tevékenység sikeres folytatásához való kommunikációs világ állandó előállítása. Ebben a látszatteremtési folyamatban Rogán az a kulcsszemély, aki összeköti Habonyt Vajnával, Várhelyi Attila médiakomisszár-szerepét az elemzőkkel, s a reklámcégek kifizetőiével. Szerepe éppen ezért nélkülözhetetlen. *(Mefogva. A Rogán-paradoxon és az Orbán-rendszer. Szerkesztőségi cikk. Magyar narancs, nov. 19.)*

2016 őszén nem akadt olyan médium, amely ne találgatta volna, mikor bukik már meg Rogán Antal. Mikor eshet ki a pikszisből? Ugyan...ugyan... Hogyan is eshetne ki? Hisz', **Ő maga a pikszis**. Ezen alpont bevezetőjében megidéztünk egy Magyar Nemzet-újságíró, aki azt találta írni, hogy nem is az a szörnyű, amit Rogán hazudik, hanem az, amikor igazat mond. S tudják, melyik Rogán kijelentésre gondolt Pápay György? December elsején a kabinetirodát vezető miniszter az őt meghallgató parlamenti bizottságnak a következőket mondta: „**Én azt gondolom, hogy a Miniszterelnöki Kabinetirodának egyetlen feladata van: az, hogy győzelemre vezesse ismét Orbán Viktort**”. Hogy is bukhatna meg, tehát?

Irodalom a Rogán-kérdéshez és a letelepedési kötvényhez:

- Rogán „kedves ismerősei” Nsz. okt. 5.
- Belépőjegy. Letelepedési kötvény. HVG. okt.6.
- Orbánt nem zavarja a helikopterezés. Nsz. okt. 8-9.
- Mi a titka Rogán Antalnak? Nva. okt.15.
- Csőstül jönnek a letelepedők. MN: okt. 18.
- Hozam, hozam, te mindenem. MnCs. okt. 27.
- A Jobbik a letelepedési kötvény megszüntetéséhez köti az Alaptörvény módosítását. Nva. okt. 29.
- Rogán találmánya megy a levesbe. Fi. nov. 3.
- Hintapolitika. Megszűnik a letelepedési kötvény. Vagy mégsem? HVG. nov. 3.
- A múlt árnyai. HVG. nov. 11.
- Elveszítette parasztyerek jellegét. 168 óra. nov. 11.
- Megfogva. A Rogán-paradoxon és az Orbán-rendszer. MnCs. nov. 17.
- Hát nem elvitte a cica! Rogán-közeli belvárosi lakásszerzés. MnCS. nov. 24.
- Alázatos szolgálja. MN. dec.5.
- Jöhet a Pandakötvény? Fi. dec. 15.
- Egyelőre maradnak a letelepedési kötvények. MN. dec. 29.
- <http://www.demokrata.hu/hir/belfold/2017-lazadas-eve-lesz-1> /: az önkép érdekességei-Rogán-interjú/

Rogán/letelepedési kötvény:

[http://hvg.hu/itthon/20161111_rogan_antal_kirugas_orban_viktor_helikopter_letelepedesi_kotveny#utm_source=hvg_top&utm_medium=email&utm_campaign=newsletter2016.11.12&utm_content=top1&type-id=HvgTopHvg&user-id={@\(%22@%22\)sid}](http://hvg.hu/itthon/20161111_rogan_antal_kirugas_orban_viktor_helikopter_letelepedesi_kotveny#utm_source=hvg_top&utm_medium=email&utm_campaign=newsletter2016.11.12&utm_content=top1&type-id=HvgTopHvg&user-id={@(%22@%22)sid})
http://kettosmerce.blog.hu/2016/10/19/gyarapodnak_a_titkok_a_18_ezer_bevandorlo_korul_akik_letelepedesi_kotvenyt_vettek_magyarorszagon
<http://444.hu/2016/10/26/tudomanyosan-levezettek-hogy-a-met-uzlete-korrupcio-lehetett>
http://index.hu/belfold/2016/11/11/rogan_antal_titkos_talalkozoi_videon_kerteszbalazs_rogan-halozat/
http://index.hu/belfold/2016/11/14/ghaith_paraon_orban_szomszed_szaud-arabiai_kiralysag_fbi_interpol_korozes/
<https://www.youtube.com/watch?v=E4MU0u4cGzc&feature=youtu.be>
http://hvg.hu/itthon/20161117_eletre_szol_a_letelepedesi_kotveny
<http://mno.hu/gazdasag/luxuskamatot-fizetunk-a-kotvenyek-utan-1372804>
Széll Bernadett kérdése és OV válasza-nemválasza a parlamentben:
<http://www.atv.hu/belfold/20161114-orban-a-tamadasok-megerositik-rogan-antalt/hirkereso>
http://mentalisdeficit.blog.hu/2016/11/15/a_rogan-botrany_5_legfontosabb_tanulsaga
<http://444.hu/2016/11/15/pro-es-kontra-maradjon-vagy-tavozzon-rogan-antal-propagandaminiszter>
http://index.hu/belfold/2016/10/04/rogan_helikopter_magyarazkodas/

4. Médiarohamok hétről hétre

Korábban is igyekeztünk a kormányzati médiapolitika meglepő terjeszkedési szokásait számontartani, azt azonban nem gondoltuk, hogy az év utolsó hónapjai fergetegesre sikerednek. Rogánról szóló ismertetésünkben már röviden utaltunk arra a széleskörű megdöbbenésre, amely a Népszabadság puccsszerű felszámolását övezte. Tudták, sokan tudták, hogy a lap megjelenítése körül évek óta komoly problémák vannak, mégis alig akadt e lapnak olyan olvasója, aki el tudta volna képzelni, hogy szombatról vasárnapra is lehetséges felszámolni azt az újságot, amelyet sok-sok éve, messze földön a közép-európai lapstruktúra legtekintélyesebb darabjaként tartottak számon.

A Népszabadság sorsa kicsiben tartalmazza mindazokat a mozzanatokot, amelyek a mai Magyarország mindennapi működésének mindinkább meghatározó mindennapi feltételeit jelentik. Kicsiben láhattuk mindazt, ami majd Nagyban is, rendszerként is meghatározhatja az élet minden területét. Akkor, ha minden így marad, ha a jelenlegi rezsimkeretek belátható időn belül véglegesen és valóságosan is rendszerré merevedhetnek. Éppen ezért, e villámcsapás-szerű akció megértésekor érdemes a lehető legszélesebb keretek között szemlélődnünk.

4.1. Pillanatfelvétel

Pénteken - október hetedikén - még több tucatnyi újságíró, s egyéb médiamunkás órákon át az utolsó simításokat végezi a másnapi vastag, dupla terjedelmű hétvégi számon, emellett pedig csomagolnak, dobozokba rakják munkafeltételeiket és személyes holmijukat. Beszámozzák a bútorokat, helyszínrájzokat készítenek a Bécsi úti székház nagyon is jól ismert szobáinak beosztásáról. Hétfőn már mindenki ott fog dolgozni - gondolják, egészen addig, amíg szombaton meg nem érkezik mindegyikükhöz a motoros futár, s oda nem adja azt a levelet, amelyből megtudhatják, hogy a tulajdonos felfüggesztette a lap kiadását, így őket is. Olyannyira, hogy az átköltöztetett helyre már be sem tehetik a lábukat. Nem akarják elhinni, tömegesen mennek a Bécsi úti székházba, ahová az örök már be sem engedik őket, még a személyes holmijukért sem.

(Naná, tucatnyi kamera érdeklődő tüzeiben.) A közszolgálati médiában pedig közben megkezdődik a két hétig tartó sunyiskodás, hazudozás, félrevezetés és megállás nélküli

mellébeszélés. „Csak egy-két napról van szó, lesz újra lap, még szebb, még jobb, nem kell aggódnia senkinek sem.” stb. stb.

A botrány persze, világraszóló. A hazai média többsége felháborodottan tiltakozik, a nemzetközi szervezetek nem akarnak hinni a híreknek: ez tényleg megtörténhet Magyarországon? A megszólaló Fidesz-vezetők letagadhatatlan kárörömmel farizeuskodnak, hát, mit is tehetnének: ilyen a piac, ...könyörtelen... Mondják mindezt azok a vezetők, akik milliárdokból tartják fenn a senki által nem olvasott Magyar Időket, és társait. A MI MILLIÁRDJAINKBÓL. Október 25-én aztán bejegyzik az új tulajdonost, akinek Mészáros Lőrínchez való kapcsolódása több mint nyilvánvaló. Aki esetleg két héten át azt hitte, hogy valami 'túlkapás', félreértés, visszafordítható malőr történt volna, ezen a napon még az is végleg szembesülhetett a páratlan gátlástalanság, az előre, pontosan kitervelt és professzionálisan kivitelezett kivégzési hadművelet könyörtelen és tudatos mivoltával. Az üzenet több mint világos: **ebben az országban bárkivel, bármikor, bármit meg lehet tenni.** (Ami talán meglepetés, hogy ezt az üzenetet a legpontosabban az a Borókai Gábor érti és írja meg a Heti Válasz október 13-ai vezércikkében, akit aligha lehet elvakult kormányellenességgel megvádolni...)

Netes írások a Népszabadság elfoglalásáról:

<http://www.maszol.ro/index.php/velemeney/70720-szilagyi-n-sandor-egy-tulmeretezett-kiserlet-cseppet-sem-meglep-eredmenyei>
<http://444.hu/2016/10/08/orban-ugy-szerzi-meg-a-nepszabadsag-kiadojat-hogy-massal-vegezteti-el-a-piszkos-munkat>
http://mno.hu/magyar_hang/vege-a-nepszabadsagnak-1365585
<http://24.hu/media/2016/10/10/ezekkel-a-modszerekkel-gyurtek-maguk-ala-orbanek-szinte-a-teljes-magyar-mediaipart/>
http://hvg.hu/itthon/20161010_TGM_allapotok_mediapuccs_utan_nepszabadsag_ellenzek_dk
http://hvg.hu/itthon/20161011_polyak_gabor_sajtoszabadsag_nepszabadsag
<http://444.hu/2016/10/12/a-fidesz-a-sajtoszabadsag-szerelemgyereke>
http://hvg.hu/itthon/20161026_Azert_ne_oruljunk_hogy_Simicska_Lajos_jelenti_ma_a_sajtoszabadsag_szigetet
http://hvg.hu/kkv/20161027_Meszaros_Lorinc_tagadja_hogy_megvette_a_Nepszabadsagot
<http://valasz.hu/itthon/meszaros-lorinc-hiaba-tagad-nepszabadsag-ugyben-itt-az-igazsag-121067>
http://index.hu/kultur/media/2016/11/03/liszkay_gabor_zarja_be_a_nepszabadsagot/
<http://444.hu/2016/11/17/ilyen-volt-a-nepszabadsag-halala-belulrol>

Amikor ezt a krónikát írjuk - három hónappal később -, már senki sem emlegeti ezt a botrányt, mindenhez hozzá lehet szokni. A százezres olvasótábor is keres és talál magának valami más megoldást, az előfizetőknek is visszaadták már az őket illető hátralékokat. Egyébként is, azóta is annyi új botrány keletkezett, hogy nincs ideje senkinek sem hónapokkal ezelőtti ügyeken rágódnival. Mi is, némi hezitálás után előfizettünk a Magyar

Nemzetre, s december elsejétől reggelenként már ezt az újságot hozzuk fel a postaládánkból. S biztosan lett valami a Népszabadság egykori dolgozóinak tömegével is, nem...?

Azért jó Columbo-tanítványként, mielőtt még becsuknánk magunk után az ajtót, egy pillanatra visszaszólnánk: Bocsánat...bocsánat... Egy pillanat...még egy pillanat: lenne még itt néhány apróság, néhány olyan körülmény, amelyet a sűrű napok felfordulásában nem voltunk képesek kellő pontossággal felfogni... **Szám szerint: hat.** Elolvastuk, kijegyzeteltük az október 10. december 20. közötti sajtó idevágó termésének mintegy félszáz írását, tudósítását, elemzését, s mégsem tudjuk tévedhetetlenül, hogy ki volt a gyilkos? Mi lehetett az indíték? Hová lett a bizonyíték? Mit csinál a hullával az új örökös? Csupa-csupa talány ez az eset is, nézzük hát a hat aggályunkat:

1. Az új tulajdonos azt mondta, hogy cégcsoportja nem képes finanszírozni a Népszabadság által kitermelt veszteséget, s ezt mi is megértjük... Csak az nem világos, hogy a tulajdonos pontosan mely időszakra is gondolt? Merthogy a lap éppen az idén kezdett a korábbiaknál radikálisan kevesebb veszteséget termelni, ráadásul minden egyéb napilap is hasonló gondoktól szenvedett. Kivéve, ha az állam állja a számláit. Ráadásul, ha hosszabb idősorokat veszünk figyelembe, akkor a két évtized átlagában éppenséggel a Népszabadság volt a napilap-piac kiugróan legmagasabb hasznot termelő tagja. (Eötvös, Pallagi, Figyelő okt.13., MnCs .okt.27.)
2. 2004-ben, amikor Eötvös Pál lemondott, s az új tulajdonos folyamatosan belebarmol a lap működtetésébe, még több mint 2md 400milliós nyereség volt a lap számláján. S a következő öt évben ezt sikerült a Ringier-nek eltüntetni, kivinni, nyomdai nyereség formájában - leginkább az általa tulajdonolt lap rovására. Ezekben az években miért nem akadt valaki, aki képes lett volna e folyamatnak megálljt parancsolni? *(A kérdéseinkhez tartozó irodalmi háttér tételeit majd a fejezet végén fogjuk feltüntetni.)*
3. A szocialista párt e botrány alkalmával is tiltakozik, pedig... mintha e lap sorsa sok-sok éven át leginkább az ő kezükben lett volna. A Népszava okt. 13-ai száma közli Földes György 2011 novemberében kelt tiltakozó és lemondó levelét a Szabad Sajtó Alapítvány éléről, amiből világosan kiderül, hogy öt évvel ezelőtt figyelmeztette a szocialista pártot a lap sorsával kapcsolatos konkrét felelősségükre. Pallagi és Eötvös interjúiból további érdekes, meglehetősen szűklátókörű hozzáállásról tanúskodó részletekre következtethetünk. (A szocialisták egyfelől állandó pénztermelő

lehetőséget láttak a lapban, másfelől viszont meglehetősen nehezen viselték a kritikai újságírás őket is érintő következményeit. Annyiban mindenképpen, hogy nem tartották feladatuknak a fejlesztésben történő érdemi részvételüket.) S ezen a ponton nem vagyunk képesek megállni azt a - korábban már számtalanszor hangoztatott - véleményünket, miszerint a 2002-2010 közötti, nyolcévnyi szocialista kormányzás hosszú időszaka során a képzelt baloldali médiafölény a töredékére zsugorodott. Miközben az ellenzékben lévő Fidesz felépítette a maga integrált média-birodalmát. Ami 2010 után a gyors kormányzati segítségtől átláthatatlan dzsungellé tudott terebélyesedni.

4. Az ősz során megjelent néhány alapos, mondhatni, oknyomozó igényességgel megírott elemzésből világosan derül ki, hogy a Népszabadság sorsa eleve alárendelődött a Spéderrel történt leszámolási folyamat fontosabb lépéseinek. (Ennek részleteit ezúttal nem soroljuk el, a MnCs okt. 20-ai, a Figyelő okt. 13-ai, s a 168 óra okt.13-ai számában olvasható Pungor/Szabó-riport mindezekről hallatlanul alapos és jól követhető részletekkel szolgál.) Mindezekből visszakövetkeztethető, hogy a Népszabadság sorsa nagyjából augusztus elején eldőlt, amikor az osztrák tulajdonos, Pecina letett arról, hogy Spéder további sorsához kösse magyarországi üzleti ügyeit. Innét kezdve már csak beintés/bólintás kérdése lehetett, hogy mikor végzik ki a lapot? Spéder viszont előre menekült, mert azt biztosan tudta, hogy nem mentheti meg az egész média-portfólióját, de úgy ítélhette meg, hogy ha a Népszabadságot veszni hagyja, akkor az Indexet még képes lesz kimenekíteni. Utólag mindez már áttekinthető, csak azt nem értem, hogy akik ebben a világban nyakig benne élnek, azoknak miért nem volt kellő élességű veszélyérzetük?

Spéder érintettségéről a neten lehet a legtöbbet megtudni:

http://hvg.hu/gazdasag/20161014_speder_fhb
http://index.hu/gazdasag/bankesbiztositas/2016/10/14/kivonult_speder_az_fhb-bol_es_le_is_mondott/
<http://444.hu/2016/10/14/spedernek-fel-kellett-allnia-az-asztaltol>
http://media20.blog.hu/2016/10/16/speder_celkeresztben_ilyen_egy_mediahadjarat_2016-ban

5. A kormányzati, pontosabban az Orbán körüli legszűkebb csoport motivációját még csak érteni vélem: feltehetően nem szerették volna az október 2-ai népszavazás részvételi méreteit kockára tenni egy ilyen bizonytalan, valószínűleg előre láthatóan hatalmas botrányjal járó lépéssel. A népszavazási kudarc mellett viszont állandóan idegesíthette őket a Rogán-és a Matolcsy-ügyek örökös címlap sztorivá válása, s nem

kizárt, hogy éppen e kétféle kellemetlenség adhatta a legutolsó lökést a brutális karakterű leszámolóhoz. (Vagy, ahogyan a korabeli MaNcs vezércikke fogalmazott: sima, primitív bosszú kerekedhetett felül: „*Ha a népszavazás érvénytelen, legyen a Népszabadság is az. Ehhez mit szóltok? Na, ki győzött?*”) Elő lehetett minden készítve, de talán nem ez az egynapos, megalázó, mindenkin átgázoló megoldás. Ezt abból gondolom, hogy a Másik Oldalon, a bábokként viselkedő vevők között is óriási pánik-reakciók törtek ki. A Médiaworks-nek ezekben a napokban három napon belül három különböző vezérigazgatója volt...Gyorsabban cserélődtek, mint egy NB I-es fordulón a tabella éllovasai. Mindenesetre, ezekben a napokban nehéz lett volna cáfolni azt a látszatot, mintha a Népszabadság nem egy zsarnoki, sajtószabadság-ellenes hatalmi téboly áldozataként vérzett volna el.

6. Pedig...

Pedig, egész évben, megállás nélkül zajlott a magyar média világának teljes körű átalakítása. Januárban a TV2 megszerzése, februárban az Origóé, majd a tavasz végén az ingyenes napilapok piaca, az ősz elején a megyei lapok felvásárlása, majd a Class FM várható beszántása egytől egyig olyan erőteljes jelzései a hazai média gyökeres átalakításának, amely környezet előbb-utóbb a Népszabadság számára is korábbról ismeretlen működési feltételeket jelentenek. S ezen a lépések áttekintése olyan horderejű változásokról tanúskodó jelenség, hogy értelmezése megér egy hosszabb kitérőt is.

4.2. Modellek a Fidesz médiapolitikájában

A HVG egyik évvégi számában négy oldalas, sok szempontot figyelembe vevő elemzés mutatja be januártól decemberig a hazai médiapiacra lezajlott legfontosabb változásokat. Ezek közül tizenhat tételt rávetítettek egy időtérképre is, s ebből látható leginkább, hogy egész évben, szünet nélkül tartó törekvésekről volt szó.¹⁵ A tizenhat történésből tizennégy a kormányzati oldalhoz volt köthető. Nem sokkal jutnánk előbbre, ha egyenként fölemlegetnénk ezeket a szerzéseket, döntéseket, az viszont talán gyümölcsözőbb, ha a szerkezetre fordítjuk a figyelmünket. El kell ismerni, a Fidesz médiapolitikájában minden ismert, s kevésbé megszokott eljárás modelljeit fel lehet fedezni.

---

¹⁵ Juhász Gábor: Elhallgattatási fogadalom. HVG. dec.15.

Van úgy, hogy a már meglévő, bejáratott médiumot a kormányzat számára kedves és megbízható személy üzleti köre számára megszerzik. Az új gazda mindenféle hezitálás nélkül átfazonírozza a szerzeményét. (Ez történt a TV2, az Origo, valamint a megyei lapok esetében.) S féltő, hogy az új tulajdonos kezei között ez a fordulat vár majd a Figyelőre is.

Van úgy, hogy valamire ráteszi a kormány - vagy megbízottja - a kezét, de csak azért, hogy az illető médium működését beszüntesse, s ezzel a hasonló szegmensben sajátjaként működő fórum dolgát megkönnyítse: vagy, az is elegendő, ha egyszerűen eltünteti. Ez történt a Népszabadsággal, s lényegében idetartozik a Class FM kinyírásának története is. Ez utóbbinál annyi finomítással, hogy nagyjából a Class FM megszüntetésének a napjaira állt össze meglepő gyorsasággal országos hálózatú rádió-csoporttá Andy Vajna Rádió 1. csatornája.

S van úgy, hogy a meglévő médium mellé teremtenek egy párhuzamos, konkurenst, amelyet nagyon rövid időn belül úgy stafiroznak ki, hogy az eredeti elől elszívják a forrásokat. Ezt tette annak idején Simicska a Neo FM rádióval, s most vele teszik ugyanezt a kormányzati médiamogulok. Így vérzett el a Metro, mint ingyenes újság, s így került át minden lehetőség, piac, forrás a kormányzati/habonyista Lokál-újsághoz, még a nyár elején. Ugyanerre a receptre készült az újonnan megteremtett Ripost is, kizorítandóan a Blikk, meg a Bors egyeduralmát. S valami hasonló szerepet szántak volna a 888. online újságnak is, ellensúlyozandóan a 444.-et. Csakhogy a net-közönség szokásait sokkal nehezebb befolyásolni, mint a hagyományos médiumok fogyasztóiét. Ezért ez a legutóbbi próbálkozás lényegében óriási kudarccal végződött, illetve - nem végződött, mert még most is falja a pénzt.

S van még egy út, amelyre mostanság az ATV mutat példát: ez pedig az a módszer, hogy háttéralkuk keretei között az adott médium belátja, jobb, ha önmagát pacifikálja. Ez sem ismeretlen, évekkel ezelőtt ebben az alkuban járta az RTL is a mag pávatáncát, addig, amíg rá nem jöttek, hogy hosszabb távon ők járnak rosszabbul. (Az ATV nagyságrendekkel kisebb, s a felekezeti háttérével együtt könnyebben is korrumpálható, mint egy nagy, nyugati hálózat tulajdona.)

Végül érdemes külön kiemelni még egy, univerzális médiapolitikai gyakorlatot, amelynek az erőltetése az előbb felmutatott modellek között vergődő médiumok mindegyike számára számottevő korlátozásokat jelent. Ez pedig az egész évet végig kísérő titkosítási mánia, az a

törekvés, hogy a magyarizációkkal megterhelt nagyberuházások, vitatható döntések háttéréről lehetőleg semmit se lehessen megtudni. 2016-ban az újságoknak, tévéknek nem ritkán bírósági úton kellett hozzájutniuk, olykor százmilliárdos nagyságrendű közpénzek sorsának a bemutathatóságához. Olykor még az Alkotmánybíróságnak is közbe kellett avatkoznia annak érdekében, hogy meg lehessen tudni a kézenfekvően közpénz-jellegű pénzek milyen úton-módon, kerülnek felhasználóikhoz.¹⁶

Kiváló példa mindegyike a tao-titoktörvény:

<http://444.hu/2016/10/11/tallai-andras-szerint-a-kormany-az-ado-titok-evtizedes-szabalyat-jobbito-szandekkel-valtoztatja-meg>

<http://444.hu/2016/10/10/soha-tobbet-nem-tudhatjuk-hogy-ki-cao-zik-a-felcsutnak>

http://hvg.hu/gazdasag/20161010_A_stadionokra_adott_penz_is elvesziti_kozpenz_jelleget?utm_exp_id=1324304-9.JvgK46VJQ96PBmQcdWWPIQ.0&utm_referrer=http%3A%2F%2Fhvg.hu%2F

http://hvg.hu/gazdasag/20161010_A_stadionokra_adott_penz_is elvesziti_kozpenz_jelleget

http://index.hu/gazdasag/ado_es_koltsegvetes/2016/10/11/mar_szavaznak_is_a_focipenzek_titkositas_rol/

<http://24.hu/belfold/2016/10/11/a-komplett-mszp-frakcio-segitsegevel-megszavaztak-semmi-kozunk-a-stadionpenzekhez/>

http://hvg.hu/gazdasag/20161011_TASZ_alkotmanyserto_hogy_titkoljak_ki_mennyit_ad_sporttamog_atasra

http://hvg.hu/gazdasag/20161011_At_is_ment_a_parlamenten_a_stadionokra_meno_kozpenz elveszt_i_kozpenz_jelleget

http://index.hu/belfold/2016/10/11/mar_meg_is_szavaztak_titkos_a_focicsapatoknak_csorgatott_penz/

http://index.hu/gazdasag/2016/10/12/cao_titkositas_kerdojelei/

4.3. S mire számíthatunk 2017-ben?

---

¹⁶ Szintén a HVG készített el egy olyan összeállítást, amelyből nyomon lehet követni a média és a kormány közötti szakadatlan titkosítási küzdelmek fordulóit. A közölt táblázat érdekessége, hogy 2011. után a folyamat egyre sűrűbb szövetű, s az elmúlt másfél évben több ilyen peres ügy lett, mint előtte összesen öt év során. Ld: HVG dec. 22. *Trükkös lopás. titkosítási mánia.*

Ráadásul éppen ezen az őszön történt még egy olyan esemény, amely fontossága miatt megérdemli, hogy önálló médiapolitikai lépésként emeljük ki: Október 18-án a BRFK beidézte azt a Brückner Gergely - nevű újságíró, aki a Figyelőben még a tavasz végén megírta, hogy az MKB értékesítésénél a magyar állam - az MNB hathatós közreműködésével - csaknem százmilliárdos vagyont veszíthetett el. S kit jelentettek fel? Az újságíró. S kicsoda? Az MNB... /Itt tartunk, Fi. okt. 27./ Összegzőnk megírásakor még mindig az újságíró járkal a bíróságokra, s nem azok ellen folyik eljárás, akik ezt az összeget elherdálták. Mindez már a putyinizmus előszobájának a lehelete.

<http://444.hu/2016/10/27/matolcsy-ak-arjak-kenyszeriteni-a-figyelo-ujsgirojat-hogy-kiadja-forrasait>

A mögöttünk hagyott év példátlanul intenzív médiagyűjtögető kormányzati aktivitása feltehetően nem fog csillapodni, annál is kevésbé, mert választások előtti évben leszünk. Na, de mi maradt még, mit lehetne még átalakítani, megvenni, megszüntetni?

A szakirodalom szerint a legnagyobb veszélynek az Index van kitéve, részben a tulajdonos személye, Spéder Zoltán megfoghatósága okán. Részben azért, mert a legnagyobb a látogatottsága. S így eleve ellenőrizetlen veszélyforrást jelent. Az RTL évek óta komoly szálka a kormányzat szemében, meg is próbáltak már mindenféle eszközt a betörésére, de a tulajdonosi kör befolyásolhatósága a mostani kormány számára is nehezen megoldható feladat. Feladni azonban biztosan nem fogják, talán az ATV-hez hasonló típusú alkukkal lehetséges lesz valamiféle pacifikációt elérni.

A Népszava-csoport sorsáról a Népszabadság bukása utáni hetekben szomorú hírek jártak, pillanatnyilag mintha rendeződne a helyzet, de itt is akad egy nagy talány. Ez pedig a Brit Média magyarországi tevékenységének fölöttébb tarka háttere miatt nemcsak őket, hanem még a Klubrádiót, valamint a 168 órát is érheti meglepetés. Ezekbe a kártyákba hazánkban nagyon kevesen láthatnak bele, s még azt sem tartjuk kizártnak, hogy ez ügyben a nemzetközi politikai alakulásnak kanyarjai is szerepet játszhatnak. (Az meg milyen hír, hogy az elmúlt időkből Habony Árpád hetei nagy részét Londonban tölti...)

Végül, de korántsem utolsó sorban... ott van, ott ragadt Simicska Lajos, a maga jócskán megnövekedett jelentőségű portfóliójával. Ezt sem hittük volna; lehet, hogy a választásokat közvetlenül megelőző időkből az ő médiumai lesznek a magyar nyilvánosság egyetlen hatékony és valóban független eszközei.

Úgy sejtjük, ez a négyféle „veszélyforrás” ahhoz éppen elegendő inspirációt jelenthet a kormányzati kommunikációs gépezet számára, hogy továbbra se veszítsék el lendületüket. Lesz itt még meglepetés, lesz itt még konfliktus.

4.4.Rövid utószó a legtágabb keretekről

Nem meglepő talán azt látni, hogy megszaporodtak a hazai média egészének átfogó értelmezésére törekvő elemzések, ha már a sajtó/tévé/rádió ennyire középponti kérdéssé vált. Ebből a látószögből tekintve a komolyabb szakértelemmel és tapasztalattal rendelkező szerzők meglehetősen borús összképet festenek erről az egész világról. A nagy öregek

(Eötvös, Pallagi) elszalasztott lehetőségek, kisebb és nagyobb árulások sorozatának, rosszul felfogott és kivitelezett alkalmazkodások folyamatának látják mindazt, ami az elmúlt tizenöt-húsz év során a magyar média világában lezajlott. Vásárhelyi Mária annyiban megy tovább, hogy mindezt összeköti az egész modern világban tapasztalható válsággal, amelynek nagy vesztese a hagyományos újságírás és a klasszikus újságírói ethosz és szerepvállalás. Itthon tetézve mindez a példátlan állami kapzsiság romboló hatásaival.

A Medián és a Mérték Műhely november végén hozta nyilvánosságra a magyar média helyzetéről, elfogadottságáról, társadalmi hatékonyságáról folytatott empirikus vizsgálatának eredményeit. Számtalan érdekes adatuk, adatsoraik közül ezúttal beérjük három lényeges összefüggés vázlatos ismertetésével. *Egyrészt* a hazai népesség túlnyomó többsége úgy véli, hogy a média egészében nyomasztóan túlsúlyos a kormányzati jelenlét. (Átlagosan 64% gondolja így, de - még a Fidesz-hívők között is többségi ez a vélekedés - 53%-uk hiszi inkább ezt, mint a 8 %-nyi ellenzéki túlsúlyt...) *Másrészt* a lakosság egészén belül mérhető trend a közügyek, a politikai kérdések iránti érdeklődés fokozatos lanyhulása. Ma már ez a kör a hazai népességnek alig egyötödét jellemzi. *Harmadrészt*, meglehetősen szétvált a mezőny abból a szempontból is, hogy közéleti érdeklődését az egyes csoportok életében leginkább mely médiumok befolyásolják? Még mindig a televízió a vezető ágens (45% körüli dominanciával), de utána már az internet következik. (36%-kal, de a fiatalabbak között már elsőprő fölényel.) Végül a rádió, s a nyomtatott sajtó nagyjából 10-10 %-nyi populáció számára jelenti még mindig az elsőszámú hírforrást. A rádió inkább az idősebb, kis településeken élők számára, a nyomtatott sajtó pedig szintén az idősebb, iskolázottabb, városias népesség számára az elsőszámú tájékozási lehetőség.

Ezért aztán tényleg érdemes volt ekkora mértékű belpolitikai csatározást vállalni.

Irodalom a médiaügyekhez:

Az október 10. utáni napokban a hazai heti- és a maradék napilapok minden korábbi időszakhoz képest nagyobb terjedelemben elemezték a magyar nyilvánosság, s ezen belül a hazai sajtópiac jellemzőit. Az ember utólag sem tud szabadulni abbéli megérzésétől, mintha a minőségi hetilapoknál tudhattak volna a készülő puccsról, mert már ezen a héten /okt.10-15./ olyan mennyiségű alapos és sokoldalúan dokumentált írás látott napvilágot, amelyek elsőprő többségét képtelenség lett volna két-három napon belül megírni.

A Figyelő okt. 13-ai számában, nyolc oldalnyi terjedelemben, három írás is foglalkozik az esettel, közülük is kiemelkedően sokoldalú, forrásfeltáró munka:

- A magyar sajtópiac szomorú valósága.

A 168 óra okt. 13-án szintén kiemelt terjedelemben (6-17.oldalakon), több írásban elemzi a botrányt. Három írást érdemes külön is kiemelnünk:

- Lengyel László: Népszabadság-sirató.
- Pungor András- Szabó Brigitta: Vége a Népszabadságnak.
- Eötvös Pál interjú: Kiköpött sajtószabadság.

További, fontosabb írások:

- Borókai Gábor: A dolgok rendje. HeVá. okt. 13.
- A vörös gomb. MnCs. okt.13.
- Lapzárták előtt. HVG. okt. 13. /Ez a nagy terjedelmű körkép folyamatábrában mutatja be azt a hullámot, ahogyan a Fidesz 2010 után 17 lépésben maga alá gyűrte a hazai nyilvánosság úgyszólván teljes szerkezetét./
- Mediaworks: jelzalog van minden logón. Nva. okt. 13.
- Hegyi Gyula: A liberális médiacsapda. MN. okt. 18.
- Népszabadság: jobbról fúj a szél. NVA. okt.19.
- A semmibe. MnCs. okt 20. / Ez az írás mutatja ki a legalaposabban a Spéder-szál jelentőségét./
- Hallgatási fogadalmak. HVG. okt. 20.
- Kinek az érdeke? Fi. okt. 20.
- Nyomásmérés. HVG. okt. 25.
- Kovács Zoltán: Hazai piac. És, okt.21.
- Semmi sem drága. MnCs. okt. 27.(négy oldalas, alapos történeti áttekintés, amely a 2005 utáni éveket lépésről lépésre mutatja be.)
- Zajlik az élet. Fi. okt.27. /milyen lesz a maradék sajtópiac szerkezete?/
- Pallagi-interjúk: Sosem voltam beábrándulva. 168 óra, okt.27. // Nem négy évre terveztem. HVG. nov. 10./
- Lapzárta. Fi. nov. 10.

Írások a Class Fm sorsáról:

- Összehangolás. Fi. nov. 24.
- Hangos elhallgattatás. Fi. nov. 24.
- Radio-blama. Fi. nov. 17
- Bedarálták a ClassFM-et. Nva. nov. 19.

A Medián és a Mérték Műhely vizsgálatáról:

- A hírek közömbösek. HVG: nov. 24.
- Kormánypárti médiatúlsúly. Érdektelenné vált a közélet. Nva. nov. 28.

Évvégi, átfogó elemzések:

- Elhallgattatási fogadalom. HVG. dec. 15. Juhász Gábor négy oldalas, az egész év médiapolitikáját bemutató körképe./
- Trükkös lopások. Titkosítási mánia. HVG. dec. 22.
- Vásárhelyi Mária: Requiem az újságírásért. És. dec. 21.

5. Kormányzati vegyes

Az év utolsó negyedének krónikáját nehéz lenne anélkül összefoglalni, hogy legalább utalásszerűen ne emlegessünk számtalan olyan ügyet, amelyek többsége egy időre - néha akár egy hétre is - ne foglalkoztatta volna élénken a magyar közvélemény egyre fogyatkozóbb érdeklődést tanúsító részét. Nehéz is megmondani, hogy ezek közül melyek azok, amelyeknek valóban jelentősek voltak, s melyek, amelyek a mesterséges médiahisztéria következményeként váltak „fontos” ügyekké. Azt a megoldást választottuk, hogy az ősztucatnyi hangos botrányából egy-egy bekezdés erejéig fogunk megemlékezni azokról, amelyeknek legalább a nyomtatott sajtóban meg lehetett találni valamiféle rekonstrukciós nyomait. A későbbiekben még mindig lesz arra lehetőségünk, hogy alaposabb bemutatásukra visszatérjünk akkor, ha utólag kiderülne, tényleg fontos ügyről volt szó. Most megmaradnánk a jelzésszerű megemlékezés rövidségénél.

- Pharaon. Valakik kiderítették, hogy egy meglehetősen egzotikus úr, - aki egyébiránt évtizede az amerikai körözési listákról ismert arab vállalkozó - a miniszterelnök tőszomszédságában vásárolt magának egy méregdrága ingatlant. Nyilván, véletlenül. Az viszont már nem lehetett véletlen, hogy a miniszterelnök veje, s más kitűnő személyiségek már korábban is számottevő üzleti kapcsolatban voltak vele. Sőt, még a MOL is. .Az már nem is meglepetés, hogy ennek kapcsán a szokásos médiadramaturgia előadását élvezhettük: eleinte a teljes tagadás, majd a jelentéktelenítés, s végül az egymásra kengetés felemelő gesztusai szegélyezték a botrány ösvényét. /*A MOL is üzletelt Pharaonnal.* MN. okt. 29-30./
- Ja, s ha már a család... Tiborc István - a kormányfő veje - megfejthetetlen ügyei, milliárdos üzletei ezen az őszen úgyszintén a gazdasági lapok kedvenc témájává váltak. Sok-sok érdekes elemmel, s a szállodák, kastélyok, földek iránti olthatatlan érdeklődésével szolgáltatott rendszeres apropókat a lapoknak. /*Királyi sanszok. Visegrádi hotel.* HVG. dec. 8./
- S még mindig a magánszféráról. Mészáros Lőrinc látványos meggazdagodásának részleteiről már a korábbi összegzőkben is megemlékeztünk. Az év végi média egyik kedvencévé ő vált azzal, hogy a sajtó versengve próbálta összeszámolni: hányféle ágazatban, iparágban, szférában tört az élre. A Figyelő valóságos különkiadásban, két oldalra kiterjedő cégháló-térképpel próbálta megbecsülni ennek a parttalan

terjeszkedésnek a cégadatokból is felellhető terjedelmét. Nem volt könnyű dolguk. /Figyelő: Határtalan étvágy. nov. 24. 44-50.o./ A Heti Válasz évvégi dupla száma is négyoldalmi terjedelemben kísérletezett azzal, hogy számba vegye az ország egyik legfrissebben meggazdagodott emberének kiterjedt tevékenységét. Ők azt a megoldást választották, hogy ágazatonként próbálták meg feltérképezni „az év vállalkozójának” szerteágazó sikereit. Nem volt könnyű dolguk, mert összesen nyolcféle ágazatban kellett kutakodniuk - a szállodaipartól a médiáig, az építőipartól a bankszektorig stb. /Eredeti tőkefelhalmozás. He Vá. dec. 22. 32-36.o./

- Andy Vajnáat most kihagyjuk, előző összegzőnkben megpróbáltunk az ő színes világáról is kellően alapos képet adni. Ezúttal csak jeleznénk, hogy a decemberi HVG úgyszólván a lehetetlenre vállalkozott, amikor megpróbálta Vajna céghálójának magyar vonatkozású kapcsolatait modellszerűen egyetlen újságon felrajzolni. Alig fért el. /Zsákmányban minden jó. HVG: dec. 1. /

Túl a családon, de még innét a magánszférán. Az ősz egyik slágertémájává lett, hogy Orbán Viktor Várba történő költözésének olyan részletei is lehetnek, amelyek valóban indokolhatják az elszánt titkosítással való védekezés teljesen jogos szándékait. Már amennyiben tényleg az ő magánügyéről, s a saját pénzéről van szó. Fájdalom, éppen a krónikánk írásának napjaiban éppen az derült ki, hogy csupán a leendő berendezést négy milliárd forintnyi közpénzből szeretnék megoldani. Bizonyára indokoltan. /Mind többre kerül a vári költözés. MN. dec. 28. / Buda elvétele. Orbánék a Várban. HVG. dec. 1.

<http://444.hu/2016/11/14/terrorveszely-miatt-titkositanak-hogy-orban-mennyibol-koltozik-a-varba>

http://hvg.hu/itthon/20170104_orban_viktor_hivatala_karmelita_kolostor

http://index.hu/gazdasag/2016/12/23/jon_a_karacsony_egy_nap_alatt_37_milliardot_szo_rt_ki_a_kormany/

S még egyszer a személyes érintettségről. Orbán Viktort októberben kifütyülték. Nem egyszer, hanem kétszer is. Az első alkalmat az MTK pályaaavatóján volt kénytelen elszenvedni, erre azt is mondhatnánk, hogy ez a kudarc szinte kódolva volt. Nem is értjük, hogy a sok-sok fizetett biztonsági ember miért nem látta előre azt, miszerint egy ilyen zárt helyen viszonylag kevés ember is képes a médiában nagyon is jól hallható tüntetést produkálni. Nem is lehetett a felvételt még utólag sem kellően szalonképessé tenni. A másik alkalom, az október 23-ai beszéd kifütyülése viszont

előre, nyilvánosan bejelentett politikai akcióként nagyon is közismert eseménynek ígérkezett. Vadásztak is erre a tévések - innét is, onnét is. A közszolgálati televíziók technikusai némelyek szerint Oscar-díjas teljesítményt nyújtva, képesek voltak eltüntetni a több ezer ember keltette zsvajgást, pfujolást, füttyülést, ordibálást. Két másik tévé viszont inkább a tüntetőket mutatta, s kevésbé a szónokló miniszterelnököt meg hálás közönségét. A következmény az lett, amire számíthattunk. Másnap már ember nem akadt, aki emlékezett volna a kormányfő bármely mondatára, viszont százazrek értesülhettek arról, hogy Viktort kifüttyülték, ráadásul balhé, verekedés, dulakodás is volt.

- <https://www.youtube.com/watch?v=BXwadY9B838> Viktor-beszéd
- <http://444.hu/2016/10/23/futyulni-nincs-joga-jelentes-az-ujkori-magyar-tortenelem-legjobb-nenis-bacsis-tomegbunyojarol>
- http://index.hu/belfold/2016/10/23/2016_oktober_23_kossuth_ter_orban_viktor_ungvary_krisztian_kifutyules_valton_security/
- http://hvg.hu/itthon/20161024_Hont_20062016_orbangyurcsany_takarodj_oktober_23_ellenzek_kifutyules
- http://hvg.hu/itthon/20161023_Orban_beszed_kossuth_ter
- http://hvg.hu/itthon/201643_az_1956os_forradalom_emlekezete_megosztottsag_apolitika_keze_szelektiv_mult
- <http://444.hu/2016/10/23/aki-elmultnyolcevezik-aki-gyurcsanyozik-az-orbannal-van-ez-volt-a-baloldal-56-os-megemlekezese>
- <http://magyarnarancs.hu/belpol/hatalmas-tomeg-es-meg-nagyobb-futtykoncert-a-kossuth-teren-101320>

Ősszel felgyorsult az állami földek eladásának, a rossz szándékot sejtők szerint az új nagybirtokos réteg intenzív megteremtésének gyakorlata. Szó, mi szó, a földértékesítések révén 2016-ban a költségvetés 270 milliárd forinttal gyarapodott, s az ígéretek szerint ezt a jelentős összeget az államadósság törlesztésére fogják majd fordítani. A meglehetősen szűkre fogott hírek szerint a kedvezményezettek köre minden megyében roppant szoros kapcsolatokat mutat a Fideszes elitcsoportok és családtagjaik körével. */Törvényes útra terelt birtokpolitika? MN. okt. 15. / Földmozgás. Fi. dec. 15./*

S nem hagyhatjuk szó nélkül az egy éve rendszeresen emlegetett slágertémát sem: a 2017-es úszó VB havonta emelkedő költségeinek botrányát. Igaz, ezen az őszön sokáig úgy tűnt, hogy ettől elkülöníthető ügyként lehetséges csámcsogni Hosszú

Katinka és Gyárfás Tamás ütközeteinek talányos részletein, de a rutinos megfigyelők pontosan tudhatták, hogy a végén majd úgysis a milliárdokról lesz szó.

Amikor ezeket a sorokat írjuk, Gyárfás éppen telepanaszkodja a sajtót az őt ért méltánytalanság miatt. Majd őt is hamar elfelejtik...hacsak...Hacsak ki nem talál, de miért is tenné? S nem fogjuk elhinni, miféle körként zárulhat még ez a kedves, bukás? Így:

http://hvg.hu/itthon/20170106_Igy_vette_meg_Meszáros_Gyarfastól_a_Nap_TV_volt_szekhazat#utm_source=hvg_daily&utm_medium=email&utm_campaign=newsletter_2017_01_06&type-id=HvgDaily&user-id=4256870A&utm_content=latest

Ennél sokkal kevésbé mulatságos, s a mindennapokban százezrek életét megkeserítő, időnként veszélybe sodró az a kalandor-játszma, amely a 3-as metró fővárosi felújításának ellehetetlenítése körül egész évben, de különösen ezen az őszön történt. Kívülállóknak csak annyit láthatnak, hogy a kormány, a főváros és néhány reménybeli vállalkozói csoport között lehetetlen megtalálni a kellő összhangot. A végeredmény viszont az, hogy ezen a vonalon mindennapossá váltak az üzemzavarok, s a végső megoldásnak még mindig nem látszanak a körvonalai sem. */Lesz-e tragédia a szomorújátékból? Nva. okt. 13. /*

Mindeközben él, dolgozik, szenved és lélegzik ebben az országban még néhány millió ember, akiknek szintén megvannak a maguk problémái. Az Ipsos egy nemzetközi felmérés keretében (25 országra terjedt ki ez a vizsgálat) megkérdezte a magyar lakosság reprezentatív hányadát is arról, hogy nekik mely problémák okozzák a legtöbb fejfájást. A válaszolók több mint felének a sorrendje a következő témakörök köré rendeződött: egészségügy/63%, korrupciós ügyek /53%, szegénység és a növekvő egyenlőtlenség /51%. A terrorizmus fenyegetése a lista végén, 4%-os veszélyérzettel szerepelt...*/Az egészségügy a fő gond. Nva. nov. 16./*

6. Az ellenzék őszi helykereső mozgolódásairól

„Hatóránként változik bennem minden.

Apály, dagály.

Nem tudni, melyik van épp.”

Szöllősi Mátyás: C. jegyzeteiből. ÉS. október 14.

Előző negyedéves összegzőnkben azért nem foglalatostkodtunk az ellenzékkel bővebben, mert 2016 első kilenc hónapjában semmi olyasmi nem történt velük, amely indokolta volna az alaposabb számvetést. Beértük azzal a körképpel, amit az ellenzéki erők az októberi népszavazáshoz kialakított - meglehetősen tarka - álláspontjaik révén produkáltak. Október 2. után egy-két napig csábított az a kísértés, hogy a távolmaradt ötmilliónyi állampolgárra, mint lehetséges ellenzéki háttérbázisra tekintsenek, de ezúttal a józanész gyorsan győzedelmeskedett, s e szövegeket már csak a konok internet őrzi.

Ezek után az ellenzék világában nagy vonalakban három különböző szinten alakuló fejleményt regisztrálhattunk. **Az egyiket** még úgy-ahogy **a nyilvános politizálás szintjén** is figyelemmel lehetett követni:

Szabó Tímea, a PM társelnöke már október 4-én azzal a levéllel fordult a többi ellenzéki párthoz, hogy a következő ünnepnap után, október 24-én üljenek le mindannyian és kezdjék el a lehető legszélesebb együttműködésről szóló tárgyalásokat. Az indulás nem is tűnt reménytelennek. (Bár... a megfigyelők, érintettek széles köre emlékezett még a 2014-es, csúfos bukással végződött együttműködési kísérlet rémes emlékeire.) Október 23-án nemcsak a megszokott pártvezérek álldogáltak és beszéltek egymás mellett a Blaha Lujza téri tribünön, hanem együtt lehetett velük látni számos civil szerveződés kulcsszemélyeit is. Meg is kezdték a zárt ajtók mögötti egyezkedéseket, s nem kellett hozzá több idő, mint két-három hét, hogy az derüljön ki, amit jó előre is biztosan tudni lehetett:

- A közös lista többeknek nem tetszik.
- Gyurcsánnyal pedig több szervezet sem szeretne egy listán szerepelni, mert úgy vélik, hogy az ő taszító ereje nagyobb, mint a vonzereje.
- Több párt sem híve az egyéni választókeretek előzetes felosztásának.
- Ráadásul, novemberre az is kiszivárgott, hogy az MSZP és a Dk egymás között már fel is osztották az egyéni körzeteket - Budapesten konkrétan is.

- Az Együtt mindenképpen előválasztásokat szeretne, a többi nagy pártnak viszont nincsen egyértelmű álláspontja erről az újdonságról. Pontosabban, nem merik nyíltan ellenezni, hanem állandóan a technikai részletek mögé menekülnek.
- Az LMP eleve nem hajlandó részt venni az egészben, mondván, ők külön is indulás- és versenyképesek. A Liberálisok részvételét meg a Dk amúgy is megvétózta már a tárgyalások elején.
- Ezért aztán az MSZP november közepén az egész tárgyalási menet újrakezdését, másféle, sokkal szélesebb keretek közötti újraindítását kezdte szorgalmazni...

Tovább is van, mondjam még...? Első ránézésre is igencsak tarka és sokféle konfliktus élesztgetésére alkalmas ez a hevenyészett felsorolás is. Nem meglepő, ha a politikai sajtó november közepétől temetni kezdte ezt az egy hónapot sem megélő, újabb együttműködési próbálkozást.

Néhány érdekesebb írás a háttér jobb megértéséhez:

- Összefogás újratöltve. Nsz. okt. 5.
- Küszöbön az ellenzéki együttműködés. Nva. okt. 24.
- Az győzhet, aki integrálni képes. Nva. okt. 29.
- Hadházy Ákos: Ellenzéki cukrászda? Az LMP az összefogásban. MnCs. okt. 17.
- Asztalt bontottak. 168 óra. nov. 17.
- Ezek ugyanazok? Megakadtak a baloldal előválasztási tárgyalásai. MnCs. nov. 17.
- A vereségre éppen elég. Az ellenzéki szavazók együttműködést akarnak, de Gyurcsány nélkül. 168 óra. dec. 8.
- <http://24.hu/belfold/2016/11/21/ellenzeki-egyeztetesek-mintha-a-2013-as-mozit-neznenk-ujra/>

A másik szintet nevezhetnék erősen intellektuális metszetnek is. Már a múltkor is utaltunk arra, hogy szűkebb körökben komoly és színvonalas viták, eszmecserék zajlanak az ellenzéki lét alapkérdéseiről is. Ezen az őszön az eszmecserék folytatódtak, de az lett ezekben az írásokban a legérdekesebb, ahogyan lépésről lépésre araszolnak vissza egészen az ellenzéki létezés értelmének kereséséig. És egyre nyíltabban vetődik fel annak a kérdése: van-e értelme a NER keretei között bármiféle ellenzéki tevékenységnek? Avagy, eljött az ideje a teljesen nulláról, a legelemibb társadalmi integrációs szintről történő újraépítkezésnek? A magam, személyes meglátása azt sugallja, mintha egyre többen jönnének rá, hogy hat-hétévnyi meddő

és sokoldalúan sikertelen politizálás után eljött az ideje a Teljes Újrakezdés beismerésének. E vitatémák formálása során megszívlelendő gondolatok tömegét fogalmazták meg többen is:

- Keszthelyi András: Miért nem lesz előválasztás? Az ellenzéki politizálás lehetőségei. MnCS. okt. 17.
- Kardos András: Nem. ÉS: nov. 4.
- Vitányi Iván: Egyedül nem megy. És. nov. 18.
- Tamás Gáspár Miklós: KI az ellenzék mostanában? Nva. nov. 19.
- Szekeres Imre: NEM, de nem így. És. dec. 8.

S egy harmadik szint: valamit mégis, most is tenni kéne: Botka bedobja a kirakatba a maga tégláját. Még a baloldali közegben is meglepetést keltett Botka László, szegedi polgármester azzal a nyilvános fellépésével, miszerint hajlandó lenne elvállalni Orbán Viktor kihívójának szerepét. Ha... Ha teljesítik, elfogadják három alapvető feltételét: 1. ha az ellenzék képes lesz közös listát állítani, 2. ha minden egyéni körzetben az arra legesélyesebb jelöltet indítják - párthovatartozásra tekintet nélkül, 3. ha az ellenzék képes megállapodni egy közös, új baloldali politikai programban.

A magunk meglátása szerint Botkának teljesen igaza van, olyan feltételeket követel, amelyek egyrészt elengedhetetlenek. Másrészt meg már réges-régen meg kellett volna ezekben állapodnia az érintetteknek. Olyannyira nyilvánvalóan van igaza, hogy az MSZP ezeket nem fogadhatja el, mert akkor azonnal kézenfekvő lenne az a kérdés: mit tetszettek eddig csinálni? Arról nem beszélve, hogy ez a kombináció egyértelműen kihagyná a játékból Gyurcsányt. Amikor ezt az összegzőt írjuk, a pártok még téli álmukat alusszák (január első hétvégéjén), s nem tudjuk, mi lesz majd az érintettek, a nyilvánosan megszólított címzettek reakciója. Meglepődnénk, ha csak úgy, elfogadnák.

- Vállalja. Botka László: kellemetlen figura vagyok. 168 óra. dec. 22.
- Vitákat szültek Botka László feltételei. MN. dec. 29.

7. Külpolitikai feltételek és körülmények

2016 utolsó hónapjaiban kiugróan fontos eseménynek ígérkezett az amerikai elnökválasztás, végeredményéül pedig nemcsak az amerikai közvélemény, a média, hanem a világ többi részén is a döntő többség teljes meggyőződéssel várta Hillary Clinton győzelmét. Szerdán hajnalban - november 9-én - milliók meredhettek döbrent tekintettel a képernyőkre, mert sokáig nem hittek annak, amit az egyértelműen bevörösödött térképek mutattak: Donald Trump győzelmét. Azóta eltelt már két teljes hónap, a beavatási ceremóniáig van még két hét, a világ lassanként ocsúdni kezd, elemzések százai, ezrei keresik/kutatják e meglepetés lehetséges magyarázatait. Ma már azonban ezerszer fontosabb kérdés, hogy mi lesz ezután? Legközelebbi elemzésünket április közepén fogjuk írni, akkorra már letelik az amerikai politikai élet mágikus „első száz napjának” túlnyomó része, s a talányok feloldásához már igen fontos támpontokhoz juthatunk. Most azonban még mi is foglyai vagyunk egy meglehetősen fura köztes helyzetnek. Tudjuk, mi történt a választásokig, látjuk az elmúlt hetek különös fejleményeit, s mégsem mondhatunk semmiféle egyértelmű ítéletet. A világsajtó amúgy elsőrangú teljesítményt nyújt, s benne a hazai is.

Az elmúlt hetekben nemcsak kitűnő képességű külpolitikai újságírók ontották az ideillő cikkek tömegét, hanem megszólaltak, írtak elemzéseket történészek, közgazdászok, biztonságpolitikai szakértők, filozófusok, külügyi specialisták, amerikanisztikára szakosodott kutatók, alkotmányjogászok, volt és jelenlegi diplomaták, s természetesen politológusok is. Csak a napi- és hetilapok elmúlt két hónapjának termése százazas nagyságrendű volt; mi beérjük azzal, hogy e szédületesen gazdag termés legszínvonalasabb írásai alapján felállítunk nyolc hipotézist, illetve problémakört. Azzal a megszorítással, hogy később - talán már egy éven belül is - elképzelhető lesz bármelyikük újrafogalmazása.

1. Más a kampány, s más dolog a kormányzás

Ezt az „igazságot” huszonöt éve olvasom a szakirodalomban, s 1998 óta Magyarországon is rendre termelt alkalmunk e képmutató törvényszerűség kényszerű elfogadására. Elhagyván ezúttal e törvényt illető kritikai észrevételek tömegét, maradjunk csak a friss, amerikai példa következményeinél. Trump a 2016 egészében a legkülönbélebb örültségek, képtelenségek és összeegyeztethetetlen ígéretek tömegével házalta végig az Államokat, s azt ne tessék

mondani, hogy ennek semmi, de semmi jelentősége nem lehetett, mert azért valami miatt csak maga alá gyűrte republikánus ellenfeleit. Annak is komoly oka kell, hogy legyen, ahogyan a négy - hagyományosan demokrata attitűdű - tóvidéki államban is győzni tudott. Lehet, hogy érdemes elfeledkeznünk mindarról, amit mondott. Lehet, hogy a kettős győzelmet arató republikánus pártelit képes lesz ezt a kívülről jött kalandort korlátozni. De amíg ez be nem bizonyosodik, addig is kellően kártékony bizonytalansági tényezőként hat az a várakozás: mégis, mit kell komolyan venni. A kampányban hangoztatott külügyi, gazdasági, kulturális és biztonságpolitikai ötletek töredéke is meglehetősen rémisztő ahhoz, hogy ne hessegessük el azon elemzők véleményét, miszerint fel kell készülnünk egy egészen új korszak kezdetére is. (Ennek részleteire majd még visszatérünk.) Akár így, akár úgy lesz, attól még kiáltóan előttünk meredezik az a kérdés: ha ennyire mindegy, hogy ki mit mond, ígér a kampányban, s ha ennyire különböző feladat a kormányzás, akkor mi értelme a kampánynak és az egész választási folyamatnak. Ha a közeljövőben ez az igazság bizonyosodik be, akkor arra is fel kell készülnünk, hogy Trumpnak világszerte gombamód szaporodnak majd a követői. Ha Amerikában ez bejött, akkor miért is ne lehetne a kalandorság sikeres Hollandiától Franciaországig, Spanyolországtól Bulgáriáig a többi politikai kalandornak is. Magyarán, az egész választás-alapú politikai berendezkedés olyan erejű erózióval kell, hogy szembesüljön, amelynek következményeit egyelőre nincs kedvünk alaposan végiggondolni.

2. A választás néhány fontos részlete

Valószínűleg, sok megfontolnivaló lehet abban a megállapításban, hogy ezt a választást inkább Hillary vesztette el, s kevésbé mondható, hogy Trump nyerte meg. Pontosabban, könnyebb megmagyarázni HC vereségét, mint DT győzelmét. Annak ellenére, hogy milliókkal többen szavaztak Clintonra, annak ellenére, hogy az FBI igazgatójának utolsó pillanatokban tett gyanús beavatkozása valóban sokat jelenthetett. Annak ellenére, hogy a social media sorsdöntő jelentőségét legfeljebb csak utólag lehet olyannyira egyértelműnek tartani, mint ahogyan ma ezt már világosan látjuk. Az amerikai választási rendszernek e rejtett titkait minden pártelitnek kötelessége mindenkinél jobban tudni, ezért nem lehet mentegetni azt a megengedhetetlen luxust, hogy a rozsdáövezet államaiban való kampányolást a demokraták elhanyagolták, mert ennek jelentőségét még én is tudtam - innét, Budapestről. S valószínűleg, Dérer Miklósnak abban igaza lehet, hogy a 2016-os eredmény a két párt elitesoportjainak együttes kudarca. A republikánusok nem tettek meg minden tőlük telhetőt Trump jelöltté válása ellen. A demokraták meg túlzottan kritikátlanul támogatták

Hillaryt Sanderssel szemben ahhoz, hogy elháríthassák magukról a végeredményért való politikai felelősségüket. A részleteket ezúttal elhagyva, annyit mindenképpen mondhatunk, hogy ez a választás rettenetes erővel mutatta fel az amúgy kétszáz éve jól működő amerikai politikai rendszer strukturális problémáit.

3. A nem kellően ismert társadalom, mint politikai meglepetések forrása

Egyszer, májusban a Brexit, később a döntetlen-ízű ausztriai elnökválasztás, s most az amerikai eredmények nyomán kell szembesülnie közvélemény-kutatók, politológusok, politikai tanácsadók tömegének azzal az élménnyel, hogy még saját társadalmunk legalapvetőbb tagolódását sem ismerik kellő pontossággal. Az USA-ban a Vidék, a Közép-Nyugat és az atlanti partvidék nagyvárosai közötti értékrendbeli különbségeknek évszázados irodalma, szépirodalma, művészeti megörökítettsége van, mégis nagyon kevesen hitték volna, hogy ez a lappangó konfliktus 2016-ban a választási végeredmény kialakításának döntő tényezője is lehet. A rettegő fehér/férfi középosztály sokak szemében a Múltat képviselte már, s bizonyára az Amerikát jól ismerők sem gondolták volna, hogy e milliók félelmeinek rendszeralakító jelentősége is lehet még. Márpedig az lett, Trump reggeltől estig adta e csoport alá a lovat, s e milliók ezen az őszön éppen az ő személyében találták meg a garanciát kettős félelmeik legyőzhetőségéhez. E kétféle félelem szegről-végről kapcsolódik ahhoz a globalizációhoz, amelynek az elmúlt években mind több esélye nyílt általános ideológiai bűnbakká válásra. Az egyik félelem a munka- és megélhetés-vesztéshez kapcsolódó szorongás volt, amelyben Trumpnak a mexikói, kínai, s egyéb külföldi gazdasági partnerek elleni kirohanásait nagyon szívesen hallgatták azok, akik elhitték, hogy minden személyes kudarcuk forrását ez a jelenség termelte ki. A másik fobia - ettől egyáltalán nem függetlenül - abból adódik, hogy a demográfiai realitásokat, trendeket tekintve Amerikában egy-két évtizeden belül megszűnik a fehér dominancia. S ez a pozícióvesztés nagyon könnyen kapcsolható össze a bevándorló milliók megállíthatatlannak tetsző áradatával. S naná, hogy ennek is a globalizáció az oka. Szóval, a globalizációval szemben az erő, az etnikailag lehetőleg homogén nemzetállam a javallat, gazdaságpolitikában a nemzeti érdek érvényesítése, külpolitikában pedig az erődemonstráció a népszerű szólam. Mintha csak a május elején ezerszer hallott Brexit-hisztéria amerikai mutánsát látnánk visszatérni itt is, de az az igazság, hogy halljuk mi ezeket a hangokat sokkal közelebről is, évek óta már. Nem is az újdonság a meglepetés, hanem az a tény, hogy ennek az „eszmeáramlatnak” milyen széles és sokszínű nemzetközi kínálata kezd kibontakozni - szinte hónapról hónapra. Ezt az egészet az teszi nehezen megemészthetővé, hogy egyre több országban látni többségi

támogatottságúvá válni. Ez a fordulat pedig el kell, hogy vezessen bennünket a modern társadalmak tagolódásáról eddig vallott elképzeléseinknek a felülvizsgálatához.

4. Egy külön szál - az elitellenesség

Némileg lefedi az előző témakört, de valamivel több is. Egyetlen elemzés sem mulasztja el megemlíteni azt a képtelen ellentmondást, hogy a milliárdos Trump, a legszűkebb amerikai üzleti elit elképzelhetetlen luxusban élő tagja, képes volt egész éven át megélni az amerikai elit-csoportok szapulásából. Igen ám... de ő a washingtoni - néven soha nem nevezett - politikai elitet, meg a keleti partvidéken koncentráló médiaelitet szidta, ezeket pedig az átlag-amerikai már korábban is utálta. Ráadásul a republikánus és a demokrata pártelit versengve igazolta vissza Trump uszító hangnemének indokoltságát, a médiaelit pedig naponta ingyen reklámmal látta el marhaságai százszoros tupírozásaival.

Ugyanez az elitellenesség 2008 óta fokozódó mértékben erősödőben van világszerte, s már évek óta Trumphoz hasonló karakterű vámszedői használják ki- és fel ezt a tömegérzelmet, Farage-tól Varufakiszig, Marie LePentől Hoferig, Orbántól a mostanában emelkedő német megfelelőikig, mindenütt tele van velük a politikai színpad. Ez az elitellenesség jelenleg még olyan gyűjtőfogalom, diffúz fogalom, ami alatt számos, különböző eredetű jelenség található. Benne van az értelmiségi okoskodással szembeni hagyományos gyanakvás, a nemzetek feletti, globalista elittel szembeni irigység és szociális gyűlölet, valamint az a nyilvánvaló gazdasági tény, miszerint az elmúlt tíz évben a jövedelmek közötti szélsőséges differenciálódás szakadatlanul tart. (Nálunk is,...tessék összehasonlítani csak az elmúlt hat-hét év leggazdagabb százas listájának adatait a maiakkal. Meglepő ütemű növekedést állapíthatunk meg.)

Benne van a parlamentáris diskurzus, a sokszempontú politikai szócsaták kudarca is. Helyette eljött a fekete/fehér monológok korának divatja, annak lesz nagyobb a népszerűsége, aki a lehető legegyszerűbb nyelvi kódokká tudja átfordítani a bonyolult gazdasági, politikai, külpolitikai viszonyokat. S ily módon milliók számára képes ezeket azonnal érthetővé, azonosulási lehetőségeket biztosító mondandóvá formálni. Eme kedvezőtlen, a többség számára nyilvánvalóan igazságtalan folyamatokat nagyon könnyű összekapcsolni a globalizációval, a liberalizmussal, a politikai korrektség nehezen tűrhető korlátozottságával – alulról nézve ezek mind-mind egy töről fakadnak. Ezért számíthatnak gyors sikerekre az

olyan vezetők, akik e több tényezős fantomképet bátran felrúgják, bármely pontján egyértelműen kezdik ki.

Hol a legkönnyebb mindezt felrúgni? A PC-nél. Már az is fél siker, ha a szónok nem a megszokott, bevezetett médianyelvet használja, hanem az utca, a tömegközlekedés, a kocsmá, a piac nyelvét, ekkor még azt a kínos hátrányt is hajlandók elnézni neki, hogy tulajdonképpen ő is a sokat ostromozott elit tagja. Amíg itt beszél, itt van közöttünk, addig olyan, mint amilyenek mi vagyunk, s attól még csak szerethetőbb, ha az okoskodó értelmiségiek a távoli médiában állandóan megbírálják.

5. Az erős emberek kora

Az eddigieket könnyen lehetséges összekapcsolni azzal, amit nálunk már egy évtizede – Körösi András nyomán – vezérdemokráciának neveznek. S valljuk be, bármerre nézünk ezt a típust látjuk felemelkedőben. Erdogantól Putyinig, Orbántól Kaczynski-ig, az indiai Moditól Hu Csin -taoig, szerte a világon eljönni látszik az Erős Emberek kora. Csak ők tudnak, csak ők képesek bátran szembe menni a...mivel is..? Ami éppen fontos, ami éppen a legtöbb politikai haszonnal kecsegtető ellenfél. Mostanában például a bevándorlás a mindenütt nyerő kártya, a migránsokat ütni mindenhol komoly népszerűség-teremtő politikusi tett. (Más kérdés, hogy ez az attitűd azért tud ennyire sikeres lenni, mert a hagyományos döntési keretek között az istennek sem tudnak megszületni elfogadható megoldások.) Az erős emberek tudnak és mernek fekete/fehér világképben gondolkodni, s ezen a nyelven beszélni. Az erős emberekben a magukat gyöngének érző milliók viszontláthatják képzelt/megálmodott jobbik énjüket. Ormos Mária egészen biztosan sok megszívlelendő tanulsággal láthatna el bennünket annak kapcsán: mikor és hogyan szokott eljönni ennek a politikus-típusnak az aranykora.

6. Trump után, s a várható nemzetközi következményekről

Illik erről kellő óvatossággal beszélünk, hiszen előttünk van még az Inauguration Day, annyira azonban már most is biztos, hogy az 'America first'- jelszava megint divatba fog jönni - minden gazdasági és nemzetközi/politikai következményével egyetemben. Nagy valószínűséggel sokkal erőteljesebb momentum lesz a nyers érdekérvényesítés, több lesz a konfliktus, a regionális ütközési pontokon keményebb erőpróbákra számíthatunk, erősödni

fog a fegyverkezési verseny, megerősödik a gazdasági protekcionizmus, a dollár szerepe és hatása a nemzetközi pénzügyi viszonyokra egy ideig megint nagy hatással lehet, s az eddigi lappangó rivalizálást felválthatja egy keményebb hangnem. (Kína esetében ez már látható, az orosz erőpróba belül, Amerikában már most is megosztó hatású, és keményebb lesz az EU iránti viszony is.) A befelé forduló Amerika pusztá kivonulásával is óriási nemzetközi egyensúly-változásokat képes előidézni. Végleg belépünk a több pólusú világrend korába, de úgy, hogy Trump lehet az első olyan elnök a huszadik századi egyértelmű amerikai fölénye után, aki már a Nyugati Dominancia elvesztését követő korszak amerikai vezetője lesz.

S történhet mindez egy olyan időszakban, amikor a nemzetközi terrorizmus helyi, alkalmi és szervezetszerűen működő hálói naponta képesek a világ legkülönbözőbb pontjain olyan véres eseményeket produkálni, amelyeket Párizs, Berlin lakói a háború vége óta nem élhettek meg. Vagy pl. Florida, Isztambul, Madrid, Nizza és más nagyvárosok népe még akkor sem. S ha valaki nem vak, akkor azt is láthatja, hogy a dinamika inkább erősödő, semmint kihunyni látszó. A 2016-os évet úgy zártuk, s a 2017-et meg úgy nyitottuk, hogy bárhol, bármikor tömegesen meghalhatunk, pedig ...mi csak vásárolni mentünk, moziba, színházba, vacsorázni indultunk. S ki tudja, hol végezzük, miféle halomra lőtt holttestek árnyékában?

Merőben új kihívások közepette még mindig Trump lesz a világ elsőszámú gazdasági és katonai vezetője. Fura világ lesz ez, tele meglepetésekkel.

7. És miránk?

Vagyunk-e annyira fontosak, hogy ez az amerikai fordulat kihathasson a mi viszonyaink alakulására is? Most még az Orbán-adminisztráció úgy ünnepli a fordulatot, mint akiknek ez a választási eredmény nagyon is ideális lehetőség. Azért várjunk egy kicsi. Ha a befelé fordulást követni fogja az oroszokkal szembeni keményebb hang, akkor hamar véget érhet az a pávatánc, amelyet Orbán Viktor évek óta Putyinnal folytat. Lehet, hogy megint választanunk kell: vagy Oroszország, vagy Amerika, s nemcsak nekünk, hanem az Unió/NATO egészének is. Amerika mindig is globálisan gondolkodott, s nincs különösebb tekintettel az olyan méretű országok különlegességeire, mint amilyenek mi is vagyunk. Nekünk kell majd időben észlelnünk az Új Amerikai Doktrina lényegét. Az első jelekből úgy vélem: Európa nem tartozik majd a prioritások közé. Most még megtévesztő az a sok-sok hasonlóság, amelyek Orbán és Trump között valóban kimutathatók:

- mind a ketten utálják a globalizációt,

- határozottan menekültellenesek,
- élvezettel állnak ki a liberális értékrend ellen,
- látványosan alázzák a PC-beszédmod és magatartás követelményeit,
- szeretnek rájátszania félelemre, s szeretik az erőpolitika nyelvét használni,
- szeretik magukat a nemzeti érdekérvényesítés bajnokainak feltüntetni,
- szeretik az „autentikus vidéket” képviselni a romlott értékrendű nagyvárossal szemben,
- szeretik magukat a 'self made man'-szerepkörben megmutatni, s ezzel azt üzeni: mindenki lehet sikeres, csak akarat és kitartás kérdése...

Mi tagadás, imponálóan hosszú a hasonlóság-lista. Mint ahogyan lehetséges olyan nézőpont is, ahonnét látva a bálnák és az ebihalak egyaránt vízben élőknek tekinthetőek. Várjuk tehát ki, hogyan alakulnak Trump pozíciói a republikánus párteliten belül, s mennyit, mekkora mozgásteret hagynak meg majd neki az önálló külpolitikai cselekvés gyakorlásában. A végkifejlet lehet még bármilyen hatású, számunkra kedvezőtlen, de nagyon is kedvező következményekkel járó is.

8. Egy összegző jellegű bekezdés

Az eddig felvázolt pontokat egybe gondolva, nem tűnik elrugaszkodott megállapításnak, ha azon töprengénénk, hogy lehetséges: megint egy új, hosszabb időre érvényes korszak küszöbére érteztünk. Mindenesetre az 1989 körül kirobbant, és széles nemzetközi közegben hatni képes világképnek úgy tűnik, hosszú időre befellegzett. Vége a liberális dominancia által fémjelzett kornak. (Van, aki szerint a veszfáliai béke utáni hosszú konszenzus mostanában fog felbomlani, ezek után nagyon kevésbé lesznek tekintettel egymás szuverenitás-igényeire. Stier. nov. 19.) S véget ér a Nyugati dominancia néhány évszázada, a legfontosabb konfliktus-zóna a Csendes óceáni térségre tevődik át. Ezt már régóta halljuk ugyan, de eddig még nem voltunk kénytelenek e változások napi következményeivel számolni. **Rendszerszintű világalakulás** kapujába értünk - olvasom ezt a szép meghatározást, egyre több helyen. Ezek szerint Trump váratlan berobbanása csak nyilvánvalóvá tesz, kiélez és felerősít néhány olyan alapvető tendenciát, amely már korábban is, amúgy is történelmi mértékű átrendeződésekkel fenyegetett. Lehetséges. (De... éppen egy ilyen ember lenne a fordulat kiváltója? Akkor, ez a fordulat olyan is lesz.)

Irodalom a Trump-problémakörhöz:

Mint már írtuk, a hazai sajtó ezúttal kivételesen magas színvonalú teljesítményt nyújtott, s az amerikai elnökválasztást elemző, valóban használható írások száma november 11.- és december vége között még a félszázat is meghaladta. Közülük az alábbiak érdemelnek megkülönböztetett figyelmet:

Naggyá tett Amerika. MN. nov.12.

Lökéshullámok. Lakner Zoltán. 168 óra, nov. 17.

A bunkók lesznek a világ urai. Almási Miklós. 168 óra, nov.17 (Ezt az írást azért is említjük külön is meg, mert számos más helyen vont maga után erőteljes kritikai visszhangot, minek után a legplasztikusabb megfogalmazását adta annak a jellegzetes értelmiségi világvégehangulatnak, amely november 8. után nagyon sokakon elhatalmasodott.)

Donald Trump nem egy idióta. Simonyi András interjú. MnCS. nov. 17.

Nem volt meglepetés az eredmény. Szapáry György-interjú. Fi. nov. 17.

Dobozi István: Amerika és a világ Donald Trump alatt. ÉS. nov.18.

Dérer Miklós: Amerika választott. NVa. nov. 19.

Az óriás botladozása. Stier Gábor. MN. nov.19.

Donald Trump Twitter-forradalma. Nva. nov. 22.

Losoncz Miklós: Donald Trump és a külgazdaság. ÉS. dec. 2.

Trump, Fillon meg a Merkel mutti.Mn. dec.3.

Trump után a világ. FI. dec. 15.

<http://www.vanityfair.com/hollywood/2016/11/aaron-sorkin-donald-trump-president-letter-daughter>

http://hvg.hu/itthon/20161115_TGM_Donald_Trump_KeletEuropaban

<http://444.hu/2016/11/22/egy-tortenesz-20-tanacsa-a-trump-rendszerben-eloknek-de-magyarkent-sem-hulyeseg-elolvasni>

http://hvg.hu/itthon/20161117_politika_a_tenyek_utan_brexit_trump_kvotanepszavazas_nyilvanossag

http://hvg.hu/vilag/20161123_Donald_Trump_szep_uj_vilaga?s=hk

<http://www.the-tls.co.uk/articles/public/donald-trump-reflections-chaos/>

<http://www.vg.hu/gazdasag/gazdasagpolitika/orban-viktor-telefonon-beszelt-trumppal-exkluziv-interju-a-miniszterelnokkal-478355>

Rövid zárszó

Ezúttal tartózkodnánk a nagyobb lélegzetű összegző gondolatmenetektől. Nem azért, mert nem lenne mit mondanunk, hanem arra tekintettel, hogy az egyes fejezetek megírása során az adott témakörhöz illően igyekeztünk rendre átfogó jellegű következtetéseket is megtenni. Korábban is kísérleteztünk azzal, hogy a negyedéves horizontot meghaladó, netán a rendszer egészére vonatkozó megállapításokat csokorba szedve, valamiféle középszintű elméleti keretet találjunk az általunk összegyűjtött jelenségek magyarázataként.

Az a helyzet, hogy sok újat nem tudnánk mondani. Úgy vagyunk, mint a lelkes kisiskolások, akiknek tavaszra a tanító bácsi kiadta a feladatot: gyerekek, gyűjtsetek össze minél több bogarat, amennyit csak találtok. Nos, mi összeszedtük az összes tücsköt, bogarat, szépen ki is preparáltuk őket, és az egymáshoz hasonlókat igyekeztünk megfelelő tárlókba berakni. Nem találtunk megfelelő neveket még a tárlókhoz.

A teljesebb körű igazsághoz azonban még annyi hozzá tartozna, hogy e negyedév során akadtak olyan közismert és nagyigényű tárló-megnevezési kísérletek is, amelyek ezen időszak legszínvonalasabb és legátfogóbb rovargyűjtemény- rendezési törekvései voltak.

Annyit megtehetünk, hogy megadjuk a pontos lelőhelyeiket:

- http://index.hu/belfold/2016/10/12/tolgyessy_peter_orban_viktor_kadarizmus_mussolini_rendszervaltas_hatalomvaltas/
- http://index.hu/gazdasag/2016/10/26/orban_viktor_felreertett_rendszere/
- Ágh Attila: A bizonytalanság kora és az Új Világrend születése. ÉS. nov. 4.
- Bokros Lajos: Medgyessy visszatér. ÉS, dec. 21
- Rainer M. János-int.: Nem rendszer, csak rezsim. 168 óra dec. 22.
- Vajda Mihály-int.: Miért Magyarországon? MnCS. dec. 15.
- Lánczi András-int.: Valami baj van Nyugaton. FI. dec. 22.
- Farkas Zoltán: Rendszervisszaváltás. HVG. dec. 22.
- http://index.hu/kulfold/2016/12/22/tolgyessy_peter_elemzes elveszett egyensuly_kulpolitikai_1_resz/
- http://index.hu/kulfold/2016/12/23/tolgyessy_peter_elemzes_a_nepuralom_uj_modellje_kulpolitikai_2_resz/
- http://hvg.hu/gazdasag/20161228_Bebetonozott_hatalmak_autokraciak_es_a_magyar_valtozat
- http://hvg.hu/gazdasag/20161229_Orban_Viktor_kormanyat_bekes_uton_nem_lehet_levaltani

